

A nagy háboru

Országos Széchényi Könyvtár

A nagy háboru

Regény

Irta

Maritimus

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

"Könyvbarát"

Budapest, 1909

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

259.924

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
N	Növedéknapló
1953 évi	11.237 sz.

Hungaria könyvnyomda Budapest

I. FEJEZET.

A riadó.

A fogatoknak s automobiloknak egész sora állott már az utcán és még egyre újabb és újabb gépkocsik és gummikerekű fiakkerek állottak meg a vakító fényességgel kivilágított palota kitárt kapujában. A lépcsőház vörös futószőnyegein végeszakadatlan sorokban selyemcipellős apró női lábacskák és fényes tiszti lakkcipők siettek végig és eltűntek az emeleti nagy fehér terem árkádjai alatt, ahol a diszbe öltözött katonai zenekar már hangolta a hegedűket és fúvós hangszereket. Zajos beszéd seholsem hallatszott. Mindenütt előkelő és kimért csöndes beszélgetés és halk, de nem bizalmaskodó suttogás.

Az árkádok alatt örökzöld délszaki növények intim zugokat alkottak és a nagy fehér terem közepén pálmákkal és olajfabokrokkal szegélyezve lépcső-emelvény állott a legfőbb hadúr számára. A tiszti kaszinó farsangutói báljára a király is kilá-

tásba helyezte személyes megjelenését és ez a körülmény érthető izgalmat okozott a bál vezetőségében. A kaszinó gazdai tisztét viselő Talapkovits ezredes már esti nyolc órakor ott volt a kaszinóban és azóta talán már százszor is körüljárta a nagy fehér termet és alaposan szemügyre vette minden zeg-zugát, nehogy a felséges úr a legcsekélyebb mulasztáson vagy rendellenességen is fennakadjon. Most is fürkészve járkált az árkadok alatt, a pálmák elrendezését felülvizsgálta, szemével végigmért minden ujonnan érkező tisztet, hogy előírás szerint öltözködött-e, felnézett a zenekari emelvényre is, hogy ott is rendben van-e minden, de sehol semmi hibát, sehol utólagos intézkedésre szükséges körülményt nem talált...

Szemével még egyszer átfutott mindenen és azután lesietett az előcsarnokba, hogy mint a kaszinó gazdája, az érkező diplomátákat fogadja.

Ez alatt a terem egyre tarkább látványt nyújtott. A gyalogsági és lovassági tisztek színesebb egyenruhái között a tengerésztisztek sötét, arannyal diszitett egyenruhája feketéllett, amott a diplomáták csillogó öltözete között pompásan szabott frakkok emelkedtek ki előkelő egyszerűségükkel, majd skófiummal varrott bársony magyar díszruhák és valamennyi között erős décolletage-zsal, káprázatos eleganciájú női toilettek voltak

láthatók. Ezüstszürke, hamvaskék és hófehér se-lyemből készült báli toilettek és a női öltözködés csipkéből és bársonyból készült remekművei... Ezek mind egy közös varázslatos, tüneményesen szép képben olvadtak össze, egy szintengerben, amely ott hullámozott, hömpölygött, kavargott a fehérfalú árkádos nagy táncteremben.

A „bal-paré“ előkelő közönsége már csak-nem kivétel nélkül együtt volt, csupán a legelő-kelebb vendége volt még távol. Tallóczy Gábor, a főhadparancsnok ott állott hatalmas tábornokará-val a királyi emelvény pálmái mellett és fesztelenül beszélgetett a tisztekkel, akiknek mozdulataiban azonban, bármint igyekeztek is talán azt leküz-deni, önkéntelenül is nyoma volt a magas feljebb-valójuk iránt való tiszteletnek. Nem messze tőlük, a terem egyik olajfával szegélyezett szögeletében a tengerészet admirálisa Montecuccoli gróf beszél-getett a diplomatákkal. Mellét valósággal elborí-tották az érdemrendek és azoknak csillogásában szinte magasabbnak látszott az alacsony termetű, de izmos felső-testű ember. Körülötte valóságos kis falankszot alkottak a magyar és osztrák minisz-terek és minduntalan meg-meglobogott egy-egy aranyhimzésű frakk szárnya...

Mindenki érezte, hogy ez a kis csoport itt hatalmat képvisel és kezében tartja a forrongó,

nyugtalan külpolitikai kérdések kulcsát... De maguk e kis csoport tagjai most mintha nem is törődtek volna komolyabb kérdésekkel.

A diplomaták mosolyogtak, halkan nevettek is közben, mintha egészen köznapi dolgokról lett volna szó. A nagy báli estére ők is hivatalosak voltak és nagyrészüket csak az esti gyorsvonattal érkezett le Bécsből Budapestre, de azért egyikükön sem volt nyoma az út fáradalmainak.

A fiatal holland követ mosolyogva szólította meg Montecuccoli grófot:

— Excellenciádnak is feltűnt, hogy Farina herceg, az olasz nagykövet még nem érkezett meg?

Egy őszes, öregecske úr, a német diplomata mosolygott... Látszik, hogy Hollandia követe még fiatal ember és hogy Bécs az első állomása.

Montecuccoli odafordult a holland követhoz, hosszasan, talán egy kissé csodálkozva is ránézett és nyugodtan felelte:

— A herceg aligha lesz jelen a mai ünnepségen!

Egyetlen arc sem lett komorabb erre a kijelentésre, mind nyugodt és mosolygó maradt, pedig valamennyi tudta, hogy e pár szó mögött tulajdonképpen egy mély kihatású diplomáciai bonyodalom titkai lappanganak... A minapi trieszti események emléke még élénken élhetett emlékeze-

tükben és azzal mindnyájan tisztában voltak, hogy ezek nem aféle múltó diplomáciai bonyodalmakra fognak vezetni. Hogy itt egy véres seb került napvilágra és hogy ez nem maradhat tovább is gyógyítatlan seb a testben. Ettől a sebtől meg kell szabadulni. És ha a megszabadulás egyetlen ára az volna, hogy tűzzel égessék ki, hát — ha bármily nagy is az ár érte! — de most már tűzzel fogják azt kigyógyítani. Mindenki, a diplomaták csoportjában Montecuccoli grófra figyelt, aki látszólagos nyugalommal tette hozzá előbbi szavaihoz:

— A herceg Rómába utazott, hogy szóbelileg referálhasson uralkodójának a legutóbbi eseményekről...

Rövid, kínos szünet állott be egy pillanatig az admirális szavai nyomán, de a terem halk zsibongása szerencsésen elmosta a zavart és a beszélgetés, — most már egészen más tárgyról, — könnyedén folyt tovább. Csak egy pillanatra hallatszott ki Tallóczy szava:

— Igen, lehetséges, hogy holnap már mozgósítunk!

De ő maga is nevetett ezen és a tisztek természetesen vele nevettek.

Talpakovits ezredes ezalatt idegesen nézegette az óráját. Az óramutató már veszedelmesen közelgett a tíz óra felé, pedig a felség kilenc és fél

órára helyezte kilátásba legmagasabb megjelenését.

— Itt valami baj lehet! — gondolta magában és mindjobban közeledett ahhoz, hogy emiatt már nem is nyugtalankodik, de egyenesen fél... — A felség pontos szokott lenni! Percnyi pontosságú! Ha tehát most késik, erre különös oka lehet!

De aztán igyekezett megvigasztalódni... Az egész késés nem olyan nagy még. Lehet, hogy az út sikos és emiatt az udvari fogat lassabban hajt. Még tíz óra sincs és valószínű, hogy csak őneki tűnik fel oly szokatlanul hosszúnak az idő, amióta a mutató elhagyta a féltizedet... Lám, a többiek nem is türelmetlenek még, csak egyedül ő olyan nyugtalan.

Széjjelnézett a teremben, ahol az idősebb tisztek és diplomaták kisebb csoportokba verődve egymással beszélgettek, míg a fiatalság a szebbik nem szolgálatába szegődve, a báli szépségeknek udvarolgatott. Nagy lelki gyönyörűséggel nézett széjjel a zsibongó társaságon és az egyik pálcacsoport alatt szokatlanul nagy társaságot látott összeverődve. A legdaliásabb és legelőkelőbb tisztek alkottak ott koszorút a szép Halaskuthy Éva körül, akinek apja, Halaskuthy Ferenc báró vice-admirális azonban nem volt ott és a gyönyörű

Éva egy nyugalmazott tábornok nagybácsija mellett ült antik faragott karosszékekben és fogadta a tisztek udvarlását.

Talapkovits ezredes feléjük tartott és egy pálmacsoport mögött megállt. A szép Éva éppen akkor kacagott fel és kacagása édes és csengő volt, mint a rigó trillája.

— Ó, ne higgyék, hogy Pólában valami unalmas számkivetésben van részünk. Ott is érdekes az élet, talán még érdekesebb és szebb, mint itt a fővárosban, vagy akár Bécsben. Pólában éppen most vannak a farsangi mulatságok és mondhatom, hogy ez éppenséggel nem utolsó szórakozás. Igazi talján karnevál! Álarcosan, jelmezesen ott hömpölyög egész Póla a Via Sergián és a Piazza Municipion, együtt az egyszerű sartorellák és az előkelő admirális kisasszonyok, akik ilyenkor semmiben sem különböznek egymástól. Az utcákon és tereken zenekarok fújják a legszebb olasz dalokat és igazi talján jókedvvel férfiak, nők szerpentint és konfettit dobálnak egymás felé... A konfetti nem papirosból van, hanem valami színes gipsz-golyócskákból, amelyek csiklándoznak és csípnek... És az emberek, lenn az utcán, tereken és fent az erkélyekről és keskeny ablakokból ezt szórják, öntik, dobálják marék-számra egymás arcába és senki sem tudja, hogy

tulajdonképpen kit dobott meg, egy varrólánykát-e, vagy egy admirálisnak a leányát és senki sem tudhatja, hogy ki dobálta meg őt, egy hajóslegény-e vagy egy zászlóostiszt...

— Bizony, bizony, szép ott az élet! — szólalt meg most kissé elmélázva Wirth, egy őszes tengerészmérnök, akin a corvett-kapitányok rangjának jelvényei diszelegtek.

A szép Éva hálás tekintetet vetett rá:

— Ugy-e Wirth bácsi, mi azért szeretjük a mi Pólánkat, ha messze esik is a nagyvilági élettől!

Egy fiatal ulánus kapitány mosolyogva mondta:

— De a farsangnak Pólában is vége van egyszer! És akkor ugyan mihez lehet ott fogni? Mért nem helyeztetik át magukat Bécsbe, a minisztériumba?

— Ó! — felelte kacagva a szép Éva — ha vége a karneválnak, akkor kezdődik csak az igazán szép élet! Pompás társaságunk van! Asszonyok, leányok mind ösmerjük egymást és igazi jóbarátok vagyunk. Talán azért is, mert valósággal egymásra vagyunk utalva. Az apánk, a bátyánk, a férjünk jóformán állandóan tengeren van és csak mint vendég tér haza hozzánk! Hát szükséges, hogy mi, magunkra maradt nők legalább

összetartsunk. És ezt meg is tesszük. Pompásabb tennisz-partik talán sehol sincsenek mint Pólában. Aztán ki-kirándulunk Fasanába, Rovignóba, a Bríóni szigetekre. Ha az apánk vagy a férjünk haza jön, el-elvisz egy torpedó-naszáddal — igaz ugyan, hogy ez tilos, mert nőnek csak felsőbb engedéllyel szabad hadihajón utaznia! — vagy Lussinba, vagy Chersoba, Abbáziába, vagy akár Miramareba... És azután ott van előttünk örökké a tenger, a csodaszép tenger, amelynél nincs gyönyörűbb az egész világon... Az ablakunkból éppen ki lehet látni a nyílt tengerre és én sokszor órák hosszat is el tudok ülni az ablaknál és gyönyörködöm a messzeségbe olvadó tengerben, el-nézem a tajtékos hullámok tülekedését, hallgatom a habok örökké zúgó muzsikáját, amely olyan, mint egy óriási orgona zúgása, magamba szívom a tenger párás leheletét... Ó, ne sajnáljon bennünket azért, hogy mi Pólában élünk, inkább irigyeljen érte!

A szép Éva valósággal belepirult ebbe a nagy rajongó megnyilatkozásba és az ulánus kapitány zavartan válaszolt:

— Hát ha olyan szép ott az élet, egyszer felkeresem magukat Pólában.

Az öreg Wirth, a mérnök, már szolgálatkészen ajánlkozott is:

— Ha lejössz, hát szívesen elkalauzollak az arzenálban... Majd megmutatom az én osztályomat, az akna-osztályt is! Nagyon érdekes...!

Az ulánus kapitány, aki közben visszanyerte cinizmusát, most már ismét mosolygott:

— No, akkor már kellemesebb szórakozást is tudok magamnak, mint az arzenált bujni! Mi lehet ott érdekes? Semmi!

— De talán mégis akad ott is valami érdekes — felelte szerényen Wirth.

— Ti, mérnökök, azt hiszitek, hogy a gép mindenkit érdekel! A technika... Pedig a technika semmi! A hadseregek és csaták sorsát sohasem a gépek döntik el, hanem az emberanyag!

Az öreg tábornok, aki eddig szótlanul hallgatta az őszes mérnök és az ulánus kapitány szavait, most mosolyogva közbeszólt:

— Ha itt volna most az öcsém, Halaskuthy, hát ő megfelelné néktek. De őt szolgálata most Pólához köti. Pedig ti, szárazföldi katonák tényleg azt hiszitek, hogy csak az emberanyag dönti el a csaták sorsát. A szárazföldön talán igen... de a tengeren sohasem! A tengeri csaták szíve: a kombattáns tiszték, de a lelke: a tengerész-mérnökség!

Talapkovits a pálmabokor mögött állott még. Végighallgatta az egész beszélgetést és csodálkozott, hogy még vannak a báli társaságnak tagjai,

akik most is nyugodtan tudnak beszélgetni, amikor ő nagy események közeledtét érzi... Miért késik még a felség...? Már tíz óra is elmúlt és még most sem érkezett meg? Talán csak nem történt valami komolyabb esemény...

Arra gondolt, hogy az uralkodó már igen magas kort ért el. Jóval túlhaladta a férfikor delét, sőt már a rendes életkort is túlhaladta... Életében sok csapás is érte már, amelyek mind nyomot hagyhattak szervezetében... És ki tudja, egy hülés, egy mulónak látszó betegség is nem jelenthet-e válságot is ilyen magas korban... És ki tudja mik történhettek az utolsó órában...?

Megborzongott erre a gondolatra és amikor az ajtóban Korb grófot, a király szárnysegédét látta hirtelen feltűnni, úgy érezte, hogy valósággal megfagy ereiben a vér...

A szárnysegéd elé sietett, aki Tallóczyt, a főhadparancsnokot kereste, és kinek arca komor volt. Talapkovits reszketve kérdezte:

— A Felség...?

— Nem jöhet...

— De azért... és arcán leirhatatlan rémület tükröződött.

Korb gróf elérte az aggodalmat:

— Ó, hál' Istennek, egészsége a legkisebb aggályra sem ád okot.

A hirtelen megjelent szárnysegédet az egész társaság azonnal észrevette. Közelébe senki sem lépett és tisztes távolból követte mindenki szemeivel a gróf mozdulatait. Ő lett most hirtelen az érdeklődés központja. Csak amikor egyenesen Tallóczy felé tartott, balján Talapkovitssal, nyomult előre néhány frakkos ujságíró, akik azonnal megéreztek, hogy a következő pillanatokban fontos eseményekről fog lehullani a fátyol.

A Felség szárnysegéde már ekkor ott állott Tallóczy előtt és most visszafordult az ujságírókhoz, akik még egyre közelebb igyekeztek hozzájuk :

— Uraim, méltóztassanak kissé hátrább vonulni... Az eseményekről, amugy is pár pillanat múlva értesülni fognak...

Az ujságírók visszavonultak pár lépéssel.

A teremben hirtelen ijesztő csend állott be.

A Felség szárnysegéde pár pillanatig beszélt Tallóczyval, majd egy iratot nyújtott át neki és a bál előkelő közönsége, amely az imént még kacagott és gondtalanul beszélgetett, most megdöbbenve látta, hogy az örökké nyugodt Tallóczy arca hirtelen halálsápadttá válik.

A főhadparancsnok most pár lépést tett előre. A szárnysegéd és Talapkovits követték. A bál előkelő közönsége hirtelen köréje sereglett.

— Uraim és hölgyeim! — kezdte szavait Tallóczy. — Nem vagyok szónok. Az idő most úgy sem szónoklásokra való. Röviden közlöm tehát önökkel, hogy legfelsőbb urunk, a Felség arról értesít, hogy nagy sajnálatára nem jelenhet meg körünkben. De megnyugtathatom önöket, hogy ebben a Felséget nem egészségi állapota akadályozza meg és Őfelségének határozott óhaja, hogy mulatságunkban ne zavartassuk meg magunkat. Kezdődjék tehát a tánc...

Tallóczy kézintésére a zenekar már belé is kezdett egy könnyű csárdásba. A báli közönség azonban érezte, hogy most nagy, talán világraszóló események nyilvánosságra jutása előtt áll és senki sem mozdult meg. Mindenki további közléseket várt.

A zenekar már a csárdás első üteimet játszotta, amikor a főhadparancsnok újból megszólalt:

— Most pedig kérem magamhoz, a kis terembe, a vezérkari tiszt urakat!

A nagy fehér táncterem mellett egy kis vörös terembe vonultak be a vezérkari tisztok. A falat pompéji vörös selyem tapéta borította és öblös angol bőrkarosszékek állottak a fal mentén s a kerek dohányzó asztalok körül.

A tisztok Tallóczy körül csoportosultak, aki így kezdte szavait:

— Uraim, ebben az órában már kitört a háború Olaszországgal és a Felség ezt tudatta most velem. A hölgyekre való tekintettel nem közöltem ezt önökkel már a nagyteremben, mert nem akartam, hogy ily nyersen, meglepetésszerűleg érje őket ez a megdöbbentő hír. Kérem az urakat és különösen Talapkovits ezredes ur öméltóságát, mint a kaszinó gazdáját, készítsék elő vendégeinket, főleg pedig a hölgyeket kiméletesen az eseményekre, annál is inkább, mert mindnyájunknak huszonnégy óra alatt állomáshelyünkön kell lennünk. A mozgósítási parancsok még az éjjel, rögtön a Felséggel tartandó haditanácskozás után táviratilag szíjjel küldetnek. Bővebbet az urak hadparancsnokságaik útján fognak megtudni...

Tallóczy katonás fejmozdulattal jelezte, hogy nincs további közölni valója és a tisztek pár pillanat alatt újból elszéledtek a nagy teremben.

A zene még szólott ott, de táncolni jóformán senkinek sem volt kedve. Csak egy-két fiatal hadnagy próbálkozott meg, hogy a feszült hangulatot eloszlassa azzal, hogy táncba kezdett. De ők is lassan, tétován, lélek és szenvedély nélkül járták a csárdást...

Ahogy azután Talapkovits ezredes és a vezérkari tisztek kiléptek a kis teremből, az ideges nyugtalanság mind nagyobb lett. A tisztek arca sápadt volt és ahogy mindenki visszatért hozzátartozó-

jához, halk beszélgetések, komoly suttogások töltötték be a termet. A zenekar hiába fujta már teli tüdőből a „Vékony deszkakerítést...” és hiába csapott át hirtelenül egy könnyed, édes melódiájú bosztonba, most már senki sem táncolt. Zavartan, idegesen, halkán beszéltek. Asszonyok, lányok belekapaszkodtak hozzátartozóik karjába, mint-hogyha ők, a gyengébbek így akarták volna a férfiakat megvédeni az események elkerülhetetlen következményei elől...

A hófehér nagy táncteremben még ott kavargtak a boszton szivbelopódzó melódiái, amikor egyszerre riadó kürtszó vegyült belé az édes hanghullámokba... A kaszinóval szomszédos kaszinó-nyában már fújták a riadót...

A kürtök siró, zokogó hangja egy pillanatig még összefonódott a tánc-zene lágy ütemeivel, de a következő pillanatban már elhallgatott a zenekar. A boszton melódiáit mintha elvágták volna. Most még ijesztőbben sirt fel a kürtök riadója. Sirt, zokogott, jajveszékelt, szava belezengett az éjszakába és felriasztotta az éjjeli nyugodalmas csendet...

Legelőször az ujságírók távoztak. Pár pillanat múlva már felhallatszott a nagy fehér terembe a vad gyorsasággal tovarobogó kocsik lármája, dübörgése, amint az ujságírók lóhalálában hajtottak a szerkesztőségekbe.

Tallóczy most Montecuccolihoz lépett :

— A Felség vár bennünket éjszakai haditanácskozásra. A trónörökös Őfensége és a hadügyminiszter és külügyminiszter urak Őexcellenciája már a Felségnél vannak.

Ezalatt villámgyorsasággal ürült ki a hatalmas árkados báli terem, ahol pár perccel ezelőtt még gondtalan lányok és asszonyok sétálgattak egy gyönyörű táncos éjszaka reményében... Most zavart arcú közkatonák oltogatták már a csillárokat és még el sem sötétedett az utolsó villamos lámpa, amikor a királyi fogat már a hid felé robogott.

A kocsi lágy bőrlésein a Felség szárnysegédje, Tallóczy és Montecuccoli ültek és a lovak gyors, szabályos patkócsattogásán keresztül is behallatszott még hozzájuk a riadó félelmetes, borzalmas zokogása...

II. FEJEZET.

A boszorkánykonyhából.

Formális hadüzenet nem történt. Az események oly villámgyors egymásutánban következtek, hogy erre szinte idő sem volt már. A fejlemények utolsó fejezete már csak az volt, hogy Olaszország ultimátumot adott be Ausztria-Magyarországhoz, amelyre a kitűzött határidő leteltével egyáltalán nem érkezett válasz. Ezután már nemcsak hogy fölöslegesnek és hiábavalónak látszott minden diplomáciai tárgyalás, hanem az események egyenesen kizártnak mutatták a helyzet békés megoldását. Itt már csak a fegyvereknek volt egymáshoz szavuk.

És a fegyverek már meg is szólaltak.

A helyzetnek ilyen végtelenül erős kiélesedésére egy látszólag csekély jelentőségű esemény adott okot. De a nagy események rugói mindenkor apróbb eseményekben rejlenek.

A hármasszövetség nagyhatalmai a szövetség megújítása előtt állottak és az olasz kamara izgatott üléseken éppen a szövetség megújítását

tárgyalta. Hangok merültek fel, amelyek azt vitatták, hogy Olaszországnak a régi körülmények mellett lehetetlen továbbra is megmaradnia a hármasszövetségben. Itália nyíltan árt követelt a szövetségben való bentmaradásáért. Ez az ár pedig nem lett volna egyéb, mint Trient és Trieszt és az olasz képviselőház izgalmas ülésein mindgyakrabban hangzott fel követelően ez a felkiáltás:

— Trentino e Trieste!

Az osztrák és magyar külügyminiszter és a német birodalmi kancellár éppen ez időtájt találkozott egy dél-tiroli fürdőhelyen. Állítólag véletlenül. Mind a kettőnek pihenésre volt szüksége és mint régi jóbarátok, egy közös, nyugalmas fürdőhelyet választottak ki e célra.

Az olasz kamara nyilatkozatokat kívánt kormányától és követelte a hármasszövetség hiteles szövegének közzétételét. De Fortis, aki ekkor már másodszor volt Itália miniszterelnöke, jegyzéket küldött a déltiroli fürdőhelyecskére, ahonnan azonban jóideig választ sem kapott. Amikor pedig végre válasz érkezett a jegyzékre, ez kitérő és semmitmondó volt... Már ez egymaga felizgatta az olasz kedélyeket, de az események még nagy meglepetéseket tartogattak.

Az olasz alpesi-katonaság ezidőben fölöttébb sokat gyakorlatozott az olasz-osztrák határ mentén

és e gyakorlatok hadműveleti alapja mindenkor az volt, hogy az olasz hegyivadász-csapatoknak fel kell tartani az északról betörni készülő ellenséges csapatokat...

Ezek a katonai gyakorlatok viszont az osztrák parlamentben keltettek visszhangot és a dél-ausztriai képviselők izgatottan követelték a déli határ megerősítését. A következmények nem is maradtak el és rövidesen már az osztrák hegyivadász-zászlóaljok majdnem kizárólag a déli határon voltak összpontosítva.

A levegőben egyre több és több feszültség mutatkozott és a helyzet még jobban kiélesedett, amikor Triesztben egy olasz alpino-századost fogtak el állítólagos irredentista izgatás miatt.

Az olasz hegyivadászoknak ez a kapitánya Andolfatto-Fortunato Giuseppe volt, akit a hadvezetőség már hosszabb időre szabadságolt — házassági előkészületek miatt. A cím legalább ez volt. Meg akarták engedni a kapitánynak, hogy házassága előtt is menyasszonya közelében lehessen, emiatt pedig okvetlenül szabadságot kellene, mert menyasszonya, Barbara Pipperini, történetesen trieszti olasz lány volt.

Taddeo Pipperini, trieszti halkonzervgyáros, ott lakott a kikötő közelében, a Via delle Vite-en, saját kétemeletes házában. Multjában vol-

tak bizonyos homályos részletek is és külön életmódja még titokzatosabbá tette az alig ötven esztendő konzervgyárost. Feltétlen biztonsággal csak azt tudták róla, hogy olaszországi születésű. Körülbelül nyolc esztendeje élt Triesztben. Születésére nézve tarantói volt és szülővárosában meglehetősen szerény viszonyok közt élt, mint egyszerű halkereskedő, de egyszerre pénzhez jutott — hogy hogyan, azt megint csak senki sem tudta! — és akkor, ahelyett, hogy hazájában, Tarantóban maradt volna, Triesztbe költözött, ott megszerezte az osztrák állampolgárságot és nagy konzervgyárat létesített. Sokan azt tartották róla, hogy az olaszországi irredentisták titkos ügynöke és a pénzt is őtőlük kapta, külön meghatározott céllal.

Mindez azonban csak aféle kósza, szállóbeszéd volt, amelyre a gyanakvók legfeljebb csak abban találhattak volna némi alapot, hogy Taddeo Pipperini kizárólag Olaszországból hozatott munkásokkal dolgoztatott a halkonzerv-gyárban... Lehet azonban, hogy ez csak volt honfitársaihoz való régi rokonszenvének megnyilatkozása volt... Talán csak az olasz föld iránt érzett burkolt és titkos hazaszeretete... Vagy éppen csak ügyes üzleti szellemére vezethető vissza az egész különös körülmény... Mert Taddeo Pipperini halkonzerveit kizárólag Itáliába szállította és lehet, hogy az

olaszországi munkások alkalmazásával csak az olasz vezető körök rokonszenvét akarta kiérdemelni.

Ez ellen tehát még csak lehetett ellenvetést tenni, de már sokkal gyanusabb és megmagyarázhatatlanabb volt külön életmódja és viselkedése. Ő maga például alig érintkezett a triesztiekkel. Zárkozott, otthonülő életet élt és jóformán csakis munkásai között fordult meg. Különcködő életmódja magában a gyárban és annak vezetésében is megnyilvánult, bár arról, ami ott történt, senki sem tudott biztosat mondani. A gyárat valósággal légmentesen elzárta a külvilág elől. Idegen oda sohasem juthatott be. Csak ő járt be oda, pontosan minden nap délelőttjén és délutánján és ott maradt egészen addig, amíg a gyár nagy vaspántos kapuját esténként bezárják. Hogy bent a gyárban mik történhettek, azt senki sem tudhatta. Csak az volt bizonyos, hogy bár fölöttébb nagyszámu munkássereget foglalkoztatott, aránylag szinte hihetetlenül kevés halkonzervet állított elő... És mégis a gyár kitűnően prosperálhatott.

Ezek már sokkal komolyabb okot szolgáltathattak volna a gyanura, de biztosat senki sem tudott. Taddeo Pipperini szűkszavu volt és munkásai sem igen beszéltek. Megfigyelni őket valósággal hiábavaló dolog volt. Gyanusat senki sem találhatott viselkedésükben. Reggel pontosan be-

jártak a gyárba, este pontosan távoztak. Az igaz, hogy napról-napra esténként el-eljártak a kikötőmenti oszteriákba és trattoriákba, de hát telhetett mindnyájuknak eféle mulatságokra. Pipperini jól fizette munkásait. Ezekben a korcsmákban, ahová a halkonzervgyári munkások eljártak — egy és ugyanabba a korcsmába, ugyanazon időben legfeljebb csak két munkás volt ott a Pipperini gyárából — sohasem voltak veszekedések vagy verekedések. Csöndes kis korcsmák voltak, ahol külön szobákban jófajta dalmát borok mellett el-elbeszélgettek, vagy el-elkártyáztak az emberek. Természetesen kártyaközben is beszélgettek. Hogy miről? Azt senki sem tudhatja biztosan. Még maga a rendőrség sem, amely pedig titokban szemmel tartotta Pipperinit és munkásait. De valahányszor a rendőrség emberei beállítottak az oszteriák külön szobáiba, sohasem találtak ott egyebet, mint békésen beszélgető kikötői teherhordókat, halászokat és tengerészeket... Hogy valami történik ezekben a korcsmákban, azt a rendőrségen is biztosra vették, de a legszemfülesebb polgári rendőrök sem tudtak kellő határozottsággal rájönni arra, hogy mi. Így azután a kezüket sem tudták rájuk tenni.

Pedig a mostani külpolitikai bonyodalmakra Pipperiniék adtak okot. Az impulzust legalább is

ők adták. Taddeo Pipperini csöndes házából és a titokzatos gyárából vetették el a csóvát, amely egyszerre lángra lobbantotta az amugy is lappangó tüzet. A szikra innen pattant ki.

Még a téli hónapokban érkezett meg Giuseppe Andolfatto-Fortunato, az alpino százados, Barbara Pipperini vőlegénye, Triesztbe. Egy közeli szállóban vett magának lakást, de oda csak aludni járt. Egész napját ott töltötte, nem a menyasszonya oldalán, hanem Pipperini gyárában.

A rendőrségen ezt rövidesen megtudták és itt már határozottabb alapot találhattak feltevésükre. A legnagyobb titokban táviratilag Triesztbe rendelték Schmidt Félixet, a geniális bécsi detektivet és őreá bízta a nyomozás nehéz feladatát.

Schmidt Félix hamarosan feltűnést keltő adatként jutott birtokába. Hajómunkásnak öltözött és tényleg napokon át hordta a hajó-bálokat a mólón. Inaszakadtáig dolgozott, mintha egész életcélja csak az lett volna, hogy a kikötői árukat a hajókra beraktározza. Látszólag semmivel és senkivel sem törődött és ez eredményre is vezetett. A többi rakodó munkás lassanként több és több bizalmat érzett iránta és egyszerre csak azon vette magát észre, hogy igazi barátokat lelt a kikötői munkások között. Velük járt esténként az osztériákba is és azok egy este bevitték magukkal a

különszobába. Ott már sokan voltak. Zsufolva volt a kis szoba emberekkel és közöttük ő is elveszett. Legalább is senkinek sem tűnt fel.

Schmidt sokat tapasztalt detektív volt, erős szivü, gyors ítéletü és bátor, de amit ezen az estén ott, az osztéria füstös, szentképekkel és örökégő mécsesekkel telerakott falu különszobájában látott, valósággal megdermesztette szívében a vért. Kártyáztak, pár fillérbe, de a kártyázás ürügy volt csak. Az emberek kezében ott volt a kiosztott kártya, de ez csak azért, hogy ha a rendőrség be akar törni, békésen kártyázó társaságot találjon ott. A valóságban, a kártyánál sokkal veszedelmesebb játék folyt ott.

Az asztalfőn ott ült Andolfatto-Fortunato, az olasz alpino százados — munkásruhában. Mellette jobbról-balról egy-egy halkonzervgyári munkás. Az asztal körül és széjjel a padokon, székeken munkások, tengerészek, halászok, akik mind feszült figyelemmel hallgatták a százados szavait.

Andolfatto-Fortunato pedig beszélt. Arról, hogy ő nagy eszméket és nagy célokat szolgál. Az olasz anyaország küldötte őt ide, elszakadt vérei közé, akiknek elnyomottan kell élniök Ausztria igája alatt, amely megrabolta őket attól a nagy és szent joguktól, hogy olaszok, igazi olaszok lehessenek. Ne csak beszédjükben, de érzéseikben is.

Mert minden olasznak szive kell, hogy egy eszméért dobogjon és az: az olasz nemzetiség! Aki olasz, az lehessen olasz! És a trieszti meg trentinói olaszok igazi olaszok, habár most még a gyűlölt Ausztria alattvalói. De azért jött ő, hogy felébressze bennük az olasz nemzetiség nagy érzéseit, hogy felszólítsa őket arra, hogy térjenek meg az olasz anyaország fiai közé, ha kell erőszakos uton is. Ha Ausztria gátat vet törekvéseiknek, ha nem hajlandó békés uton beleegyezni abba, hogy Triesztet és Trentinót visszaadja Olaszországnak, amelyet joggal megillet, hát le kell rombolni a gátakat. Nem pusztá kézzel, de fegyveresen! És ha Olaszország megmozdul, hogy ezt a nagy és szent tervet valóra váltsa, az osztrák járom alatt élő igaz olasz hazafiaknak segíteni kell ebben az anyaországot. Készüljenek el minden eshetőségre. Szervezkedjenek. Szerezzenek be maguknak fegyvereket. Mindebben segítségükre lesznek Taddeo Pipperini és a halkonzervgyár munkásai, akik az olaszországi szervező bizottság emberei és csak azért telepedtek le egyelőre Triesztben, hogy a mozgalmat az elszakadásra kellőleg előkészítsék. Ő, Andolfatto-Fortunato, olasz alpino-százados, szintén ennek a szervező bizottságnak kiküldöttje, aki csak azért van most is Triesztben, hogy sorra járja az osztériákat és trattoriákat, ahol a hal-

konzervgyár munkásai által előkészített mozgalmakat élessze és odahaza beszámoljon a már elért eredményekről.

Schmidt Félix másnap már nem jelent meg a kikötőben, hogy a nagy bálokat a hajókra beraktározza és nem jelent meg az osztériában sem. De másnap este már üres is volt az osztéria külön szobája. Annál zsúfoltabbak voltak azonban a rendőrség cellái.

Kora hajnalban elfogták az osztéria tegnapi összes vendégeit, azonkívül Taddeo Pipperinit, a halkonzervgyár összes munkásait és magát Giuseppe Andolfatto-Fortunatót, az olasz hegyi vadászok századosát.

Ettől kezdve hihetetlen gyorsasággal követték egymást az események.

A rendőrség, a lázas gyorsasággal megejtett vizsgálat során rájött arra, hogy Triesztben egy szervezett irredentista felkelés volt előkészítve, amelynek szálai Taddeo Pipperininél futottak össze. A pénzt Olaszországból kapták és az itáliai szervező bizottság küldötte őt ki evvel a céllal Triesztbe és az is látta el pénzzel a halkonzervgyár létesítésére. A gyárra azért volt szükségük, hogy a központ ott helyezhesse el az izgatókat, mint állandó foglalkozásu munkásokat, nehogy kitoloncoltathassák őket. Igazi munkás alig volt közöttük és

azért állítottak elő csak olyan kevés konzervet. A valódi cél csak az volt, hogy a mozgalmat lehetőleg előkészítsék. Ezt most már elérkezettnek vélték és azért jelent meg most Andolfatto-Fortunato Triesztben, hogy beszámolhasson otthon az eredményről és megtehesse az intézkedéseket a már legközelebbi felkelésre. Mert a vizsgálat nyomán az is kiderült, hogy a százados voltaképpen nem is igazi jegyese Pipperini leányának, Barbarának, csak a központi irredentista szervezet jegyeztette el vele azért, hogy Póla után most huzamosabb ideig ott lehessen Triesztben és zavartalanul folytathassa munkáját.

Mindezek a hírek bombaként hatottak úgy Ausztria-Magyarországban, mint Itáliában. Tagadtak, cáfoltak, hamis vádakát emeltek olasz részről, emitt pedig példás megtorlást követeltek. A királyi udvar akkortájt éppen Budapesten időzött és a felség meg a trónörökös kimerítő jelentést kértek az ügy állásáról, amelyből azután a lehető legvilágosabban kitűnt, hogy itt széleskörű összeesküvés történt, amelyben, igenis, kompromittálóan sok része volt az olasz alpino-századosnak éppenugy, mint annak a titokzatos olaszországi központi szervezetnek.

Az események hullámai Itáliában természetesen eljutottak az olasz kamarába is és a Montecitorio, az olasz parlament páratlanul izgalmas

üléseknek volt színtere. Az olasz közvélemény, sőt az olasz parlament is Andolfatto-Fortunato kiadatását követelte és ez ügyben átiratot is küldtek az osztrák és magyar külügyminiszterhez. Az átiratra nem érkezett válasz és a helyzet azonkívül még avval is súlyosbbodott, hogy a határon összeütközött egy olasz alpino-csapat és egy osztrák hegyi vadász őrjárat. Az olasz alpino-csapat történetesen éppen az Andolfatto-Fortunato századából került ki, amelynek legénysége, a határszélen való véletlen találkozás alkalmával fanatikus elkeseredéssel vetette magát az osztrák csapatra. Az esetet hiába próbálták eltitkolni, mindkét részen is, mégis a nyilvánosságra jutott és a kedélyeket még jobban felizgatta.

Most már az olasz közvélemény, amely a balkán annekszió óta amugy is Ausztria-ellenes volt, magát Itália királyát is rákényszerítette a beavatkozásra. A beavatkozás első lépése az volt, hogy III. Viktor Emanuel visszarendelte a bécsi olasz nagykövetet. Állítólag azért, hogy az eseményekről személyesen adjon felvilágosítást. A másik lépés pedig az volt, hogy ultimátumot adott be Ausztria-Magyarországhoz, amelyben követeli, hogy huszon-négy óra alatt adják ki Giuseppe Andolfatto-Fortunatót, a hatodik alpesi hegyi vadász ezred századosát...

Ausztria-Magyarországnak egyedüli válasza erre azt volt, hogy még abban az órában, amelyben az ultimátum megérkezett, táviratilag utasította gróf Lützow-ot, a római nagykövetet, hogy azonnal utazzék Budapestre és jelenjen meg kihallgatáson a Felségnél... Az ok, itt is az állítólagos személyes felvilágosítás volt.

Az osztrák és magyar kormánynak már régebben tudomása volt Olaszország hűtelen viselkedéséről. Beavatott helyeken tudták azt is, hogy Montegróban olasz tisztek járnak, akik a montenegrói tűzérseget betanítják az Olaszország által alig pár hónapja Montenegrónak ajándékozott hatvan új gyorstüzelő ágyú kezelésére. De tudták azt is, hogy Szerbiában is járnak-kelnek olasz ügynökök, különös politikai célokkal... Mindez elkeserítette a kormányköröket és mégjobban elhidegítette a viszonyt Ausztria-Magyarország és Itália között...

Olaszországban pedig izgatottan várták az ultimátum huszonnégy órájának leteltét.

A huszonnégy óra letelt.

És válasz nem érkezett az ultimátumra.

III. FEJEZET.

A gyujtogató csóvák.

Olaszországot nem érték váratlanul az események. Már esztendőök óta nyíltan tárgyalták az osztrák-magyar monarchiával való háboru eshetőségeit. A hármasszövetség kötelékei már a balkánkérdés felmerülésekor meglazultak és a szövetség többé már nem az érdekek összekötő kapcsa volt, hanem teher az államéletben, egy lánc, amelynek lerázása minden olasznak igaz vágya volt. Itáliának szüksége volt az albán partok felett való kizárólagos uralomra és azonfelül örökké égő seb volt testében Trieszt és Trentino kérdése. Az amugy is laza szövetség még jobban meglazult, amidőn a monarchia annektálta Boszniát és Hercegovinát. De Fortis, az egykori miniszterelnök maga mögött

erős ellenzéki párttal elkeseredetten támadta Tittonit és a legközelebbi választásoknál erős többséggel ők győztek. Ekkor lett de Fortis másodszor is miniszterelnök és ebben mindenki nyíltan látta ki-
domborodni Itália határtalan gyűlöletét a monarchia iránt. Sőt ebben a tényben már többet is láttak, mint az ellenszenv dokumentumát, mert joggal tették föl, hogy de Fortis, aki mint az ellenzék harcosa Ausztria-Magyarország elkeseredett ellenségének mutatkozott, most mint miniszterelnök is kifejezésre fogja juttatni politikai elvét.

A külpolitikai hullámok felszine alatt még vigasztalanabb volt a kép. Olaszország már a háborúra készülődött. Veneziában megerősítették az adriai flottát és a szárazföldi erődítések legénységi állományát felemelték. Az arzenálokban, az angol és japán csatahajók mintájára, új típusu hadihajókat építettek, a katonaságot reformálták és új hadifelszereléssel látták el, sőt a háborus előkészületek szálai Montenegróba és Szerbiába is átnyultak. Ezekről az eshetőségekről ugyan már nem folyt olyan nyíltan szó, de a valóságban egy gondosan kidolgozott nagyarányú haditerv is készen volt. Ennek keretébe tartozott az is, hogy III. Viktor Emánuel egyszerre hatvan új gyors-tűzelő ágyut ajándékozott apósának, Nikitának, Montenegró fejedelmének, mert a haditerv az volt,

hogy egy és ugyanazon időben négy oldalról egyszerre támadják meg a monarchiát. Szerbiában politikai ügynökök készítették elő a talajt és új fegyverekkel szerelték fel a szerb bandákat, amelyeknek az lett volna a szerepük, hogy a kellő pillanatban betörnek Bosznia és Hercegovinába, amivel legrosszabb esetben is azt érték volna el, hogy ott lekötik az osztrák és magyar hadseregnek egy számottevő részét. Ugyanekkor Montenegró csapatai berontottak volna dél Dalmáciába és az újágyuk Cattarót ostromolták volna. Így Délen egyszerre két oldalról is megtámadják a monarchiát. Ezalatt az olasz csapatok betörték volna az olasz nyelvű dél Ausztriába, ahol hadműveleteikben a lakosságra is támaszkodhattak volna és hogy ezt feltétlen biztonsággal elérjék, egy központi szervezőbizottság gondoskodott arról, hogy az irredentista mozgalmakat állandóan szítsák kiküldött embereik. A haditerv negyedik pontja az lett volna, hogy az így három felől szorongatott Ausztria-Magyarországot a teljes olasz flotta most már a tengeren támadja meg és így könnyűszerrel csikarja ki kezükből a győzelmet.

Az olasz kamara a hármasszövetség megújításának tárgyalásába fogott, amikor a politika egén hirtelen feltűntek a trieszti események komor felhői. A hirnek valósággal megrendítő hatása volt,

ami csodálatosképen nem is annyira az ujság-cikkekből könnyen felvillanyozható nagyközönség soraiban nyilvánult meg erősen, hanem éppen a kormánynak beavatott és máskor nyugodt és higgadt embereiben. Ennek magyarázata pedig az volt, hogy az utóbbiak igen jól tudták, hogy az elfogott Andolfatto-Fortunato százados jegyzeteiben utalások vannak erre a nagyarányu haditervre, amiből nyilvánvaló lesz az is, hogy az események rugóit tulajdonképen az olasz kormány keze irányítja.

Ebben a tényben azután megvan a magyarázata annak is, hogy miért követelte az olasz kormány, sőt később maga az olasz korona is, a fogoly százados azonnal való szabadonbocsájtását. És annak is, hogy miért nem kapott választ Itália az ultimátumra.

Március eleje volt éppen, a római idegenforgalom kezdete.

De most senki sem törődött az idegenekkel. A Fórum és a muzeumok őrei, éppenugy mint a ciceronek és a képeslevelezőlap árusok, kocsisok és pincérek nem az idegenekkel törődtek, hanem a „Tribuna“ és az „Avanti!“ rendkívüli kiadásait olvasták mohón, ideges kíváncsisággal. És ez a lázas nyugtalanság tetőfokára hágott, mikor a trieszti események, majd a két ország hegyi vadászainak a határszélen való összeecsapása után, alig

három-négyórai időközben a lapok előbb a bécsi olasz nagykövet hazahívását, majd a római osztrák és magyar nagykövet elutazását közölték.

Mindenki érezte, hogy a kocka már el van vetve.

Az ultimátum még le sem járhatott, amikor hire járt annak, hogy a carabinierieket az olasz-osztrák határra indították, az olasz gyalogságot, lovasságot és tüzérséget mozgósították és a carabinieriek után küldötték. A léghajós osztály is utra kelt és Marconi express vonaton jött haza Franciaországból, hogy e komoly órákban hazájának személyesen szolgálhasson nagy találmányával. A léghajós osztályt és a kerékpáros bersagliereket is utnak indították a határra. A tartalékosokat behívták. Mindezek a hírek kaotikus egymásutánban következtek.

A háborúról már mint biztos dologról beszéltek.

Az ultimátum lejáratát után nyolc órával már arról jött hír a római Monte Mario-n felállított drótnélküli táviró állomásra, hogy a szerb bandák betörték Boszniába és Hercegovinába és a montenegrói ágyuk Cattarót bombázzák...

Éjfél felé járhatott már az idő, amikor a római Aragno kávéházba izgatottan berontott egy ujságíró és a kávéház közepén egy márvány asztalkára felugorva elkiáltotta magát:

— Éppen most jött a hír, hogy az első komolyabb összecsapás már megtörtént. Az olasz csapatok közvetlen az északi határon megverték az osztrákokat, akik nagy veszteségek árán visszavonultak. A mi veszteségünk egy tiszt és négy közlegény.

És ugyanebben az órában Veneziában már teljes gőzzel készen állottak indulásra az olasz hadihajók. Csak a parancsot várták.

Pont éjfélkor pedig Speziából kifutott harci készenlétben az olasz középtengeri flotta. Utirányuk az Adria volt megjelölve...

Országos Széchenyi Könyvtár

IV. FEJEZET.

Alapos aggodalmak.

A római Aragno kávéház még talán sohasem volt olyan népes, mint ezen az éjszakán. Az apró márványasztalok mellett izgatott férfiak vitakoztak és előkelő olasz uriasszonyok is izgatottan várták az újabb hírek érkezését. De táviratok nem érkeztek, a szerkesztőségek sem kaptak újabb jelentéseket és így csak az eddigi értesülések körül bagozták, szőtték fantasztikus terveiket. Voltak, akik már azt remélték, hogy az olasz csapatok Triesztet is megszállották, mások Póla elestéről vártak már híreket és abban a véleményben valamennyien megegyeztek, hogy a gőgös Ausztriára most már csak a teljes megsemmisülés vár.

A belső teremben, a falba illesztett bársonytámlájú padokon, az óriási csiszolt velencei tükrök alatt olasz művészek tárgyalták izgatottan az eseményeket. Az egyik sarokasztal mellett Mascagni bozontos feje izgett-mozgott és a szangvinikus emberek lelkesedésével és haragjával kiáltozta:

— Annak a népnek nincs is létjogosultsága. Egy nép, amely nem is egy fajból áll, de különböző nemzetiségekből alakult ki, nem maradhat többé vezető szerepben. Egy nép, amelynek kultúrája sincs, amely zeneileg analfabéta, amelynek sem a képzőművészetekben, sem a zenében még sohasem voltak igazi halhatatlanjai, nem is érdemes az életre !

Alacsony, vöröses szőke, de erősen kopasz emberke szólt most belé a vitába és amint heves gesztusokkal kísérte szavait, fel-felvillant balkezén egy antik, zöld köves gyűrű :

— Ez a nép eddig csak elnyomója volt minden magasabb szellemi törekvésnek. Féktelen gyűlölet jellemezte mindenkor minden tettét. A gyűlölet pedig a gyengék fegyvere. De az „amarissimo mare“ nem sokáig lesz többé a mi keserű tengerünk ! Lehet, hogy már éppen az órában megfordult a kocka és az Adria most már őnekik lesz : „amarissimo !“

— Igen, d'Annunzionak igaza van ! — lihegte Mascagni. — A kocka fordul ! És az Adria miénk lesz teljesen ! Igaz, Barzini ?

Most egy nyurga, sasorru, feketeszakállas férfi szólalt meg. A hangja csodálatosan nyugodt volt, mintha nem is lenne olasz.

— Az „austriaco“ létjogosultságáról nem akarok beszélni. De azt mondhatom nektek, hogy

a hadseregükről ne legyetek valami lenéző véleménynyel. Én, aki elég közlről néztem végig ennek a századnak legnagyobb háboruját, a japán-orosz háborut, megtanultam azt, hogy sohasem a hadsereg számbeli túlsúlya a fő a háboru kimenetelére, inkább a helyzetbeli előny. És itt, meg kell vallonom, hogy ha talán készületlenül találta is őket a háboru gyors kipattanása, de ha ki tudják használni a pozicionális előnyöket, még komoly órák várhatnak reánk.

— Kishitü vagy ! — kiáltott rá Marconi.

Luigi Barzini fejét ingatta :

— Nem vagyok kishitü. Ujságíró vagyok és van talán valami ujságírói éleslátásom is. Amit mondtam, természetesen nem okvetlenül következik be, de azért számolnunk kell evvel az eshetőséggel is. Az osztrákok kitünően értenek a taktikához és nem valószínű, hogy ne élnének ezzel az előnnyel. A mi hadvezetőségünk azonban remélhetőleg szintén számot vetett mindezzel és így aggodalomra nincs még ok.

Pár pillanatig hallgattak, majd Barzini szólalt meg ujából :

— Egyébiránt szeretnék ott lenni a harc-téren. Csak a lapom utasítását várom. Anélkül nem mehetek, mert az ujságíró is katona, aki nem hagyhatja el posztját. Engem most iderendel-

tek, mert az események kiinduló pontja egyelőre Róma. De ha az események súlypontja már a harctérre fog áthelyeződni, a lapom bizonyára haladéktalanul oda rendel ki, a csata színhelyére.

Ebben a pillanatban a kávéház nagy termében hangos *evvivázás*-ban törtek ki az emberek és olaszos temperamentummal valóságos tapsorkán viharzott el. Kalapok repültek fel a levegőbe, zsebkendőket lobogtattak és a zürzavarban olykor tisztán kihallatszott az ünnepelt neve:

— Evviva nostra Maria! Evviva nostra madre!

Fekete, egyszerű ruhában Andolfatto-Fortunato Mária jelent meg az Aragnoban, a Triesztben elfogott alpino százados huga, hogy bátyja sorsa felől érkező újabb hírek iránt érdeklődjék és a fanatikus tömeg most őt és anyját ünnepelte.

A fiatal, gyönyörű fekete lány kissé elfogódottan lépett be a nagyterembe és az ünnepeltetés elől valósággal meg akart szökni. A tömeg azonban elállotta visszavonulásának útját és kénytelen volt a csöndesebb kis terembe menekülni.

De ekkor már ott is izgatottan felugráltak az emberek és az eleven, örökké szerepelni vágyó d'Annunzio sietve elébe állott Máriának és kissé teatrális pózban meghajolt előtte és anyja előtt:

— Az élő mártirokat üdvözlöm. Azokat, akiknek vesztesége a mi dicsőségünket fogja meg-

szerezni! — és azzal alázatosan kezét csókolt Máriának és anyjának.

Mária anyja, egy egyszerű toszkánai contadina igyekezett fájdalmas arcot mutatni, de nem birta elpalástolni boldog mosolygását. Az első kínáló szóra örömmel helyet foglalt asztaluk mellett és áradozva kezdett beszélni az ő hőselekkü fiáról...

Alig negyedórát tölthettek így rajongó beszélgetés közben, amikor egy táviratkihordó fiu jelent meg a kisteremben és hangosan Luigi Barzini nevét kiáltotta ki.

— Távirat! — mondta és átadta.

Barzini felbontotta a táviratot s amikor elolvasta, egy pillanatra felragyogott az arca:

— Megyek a harctérre. Az éjfél két órakor induló vonattal már utazom Veneziába. — Avval nyugodtan bocsánatot kért, hogy pár percig távoznia kell, amíg az utazáshoz szükséges előkészületeket elvégzi.

A többiek még ott maradtak és tíz percmulva csodálkozva néztek arra a borotvált arcú urra, aki ismét megjelent közöttük és nyugodtan helyet akart foglalni az asztalnál.

— Nini, ez Barzini! — kiáltott fel Mascagni. — Alig ösmertem rád! Hát ezek voltak a sürgős előkészületek?

— Igen, — felelte Barzini csodálatos nyugalommal. — Nekem babonám az, hogy a harci tudósítónak borotvált arcunak kell lenni. Az orosz-japán háborúnál is így tettem, amikor a japán csapatokkal tartottam. És az a babonám, hogy ha azt akarom, hogy mi győzzünk, akkor most is le kell borotvánom a szakállam és bajuszomat.

Valamennyien nevettek ezen a különködésen, de Barzini nem törődött velük. Sietve megivott még egy forró teát és aztán kocsiján a pályaudvarhoz vágatott.

Az aggodalom, amelyről barátai között beszélt, még a vasuti fülkébe is elkísérte és a sötét éjszakában, a robogó vonat kattogó lármája közben el-elszorult a szive, amikor arra gondolt, hogy az ellenség ki fogja használni a természetnyújtotta előnyöket. Aludni nem tudott és csak lehuny szemmel gondolkozott. A gondolatai azonban nem voltak határozottak és inkább víziószerű fantazmagóriákba csaptak át. Véres tengert látott maga előtt... Véresek voltak a hullámok, véres volt az égbolt és véresek voltak a csatahajók, ezek a rettenetes viziszörnyek is... Minden véres volt... És a hajók egymásnak rontottak, aknák robbantak, bombák csattantak és az egyik hajón ott állott ő, ráhajolt a karfára, belenézett a skarlátszínű árba és ott, maga alatt, a véres hullámok között ott

látta a saját vérző, lüktető szívét, amelyből ez a sok vér mind kiáradt...

Már a nap régen magasan járt az ég pere-mén, amikor felébredt. Fáradt, elgyötört fejét még ezután is odahajtotta a vasuti fülke bársony kar-fájára és ki sem nézett az ablakon... A táj szé-p ségei most nem érdekelték. Most csak azt az ide-ges feszültséget érezte minden idegszálában, amelyet a nagy események előérzete okoz... És vére lüktetett, mint a nemes harci paripáé, aki végre ismét ott lehetett a puskaapor szagu, harci levegő-ben. Veneziára gondolt és képzeletében már előre kiszinezte első cikkét, amelyet onnan fog irni. A terve az volt, hogy felsőbb engedéllyel a veneziai főerődítésben fog először jelentkezni, ahol egyik legjobb barátja, Carlo di Gamba az egyik üteg parancsnoka, aki segítségére lesz, hogy az eksz-ponált helyekre beengedjék, sőt valószínűleg igen érdekes felvilágosításokkal is fog szolgálhatni az esetleges támadásra és védelemre nézve... Csak későn ne jöjjön... Csak inkább bizonyulna alap-talannak az ő rettentő aggodalma...

Jóformán semmit sem tudott arról, ami körü-lötte történik és csak arra riadt fel, amikor a kalauz felnyitotta a fülke ajtaját és jelentette:

— A vonat nem megy tovább.

— Hol vagyunk?

— Padovában.

— És miért nem megyünk tovább? — kérdezte most idegesen Barzini. — Hiszen már csak néhány állomás ide Venezia.

— Nem tudom... Talán az állomásfőnök ur...

Barzini az állomásfőnökhöz sietett és bemutatkozott :

— Uram, nekem okvetlenül el kell jutnom Veneziába... Miért nem megyünk tovább?...

Az állomásfőnök komoran nézett Barzini szemébe és halkán felelte :

— Uram, nekünk már semmi keresni valónk Veneziában...

Kétségbeesetten nézett rá Barzini.

— Igen, Venezia már nem a mienk... Ma déli tizenkét óra óta...

V. FEJEZET.

Az első csapások.

A Felség elnöklésével megtartott éjszakai haditanácskozás folyamán már sifirozott távirat érkezett Halaskuthy báróhoz, a pólai viceadmirális-hoz. A titkos jelű távirat csak azt az utasítást tartalmazta, hogy a már előkészített és lepecsételt haditerv okmánya azonnal felbontandó és annak parancsait ugyancsak azonnal végre is kell hajtani.

A viceadmirális a tengerésztisztek kaszinójában teázott nyugodtan és arról beszélt, hogy a kis Éva mint mulathat éppen most a budapesti tiszti kaszinó nagy bálján, amikor a táviratot kézbesítették. A titkos kulcs segélyével pár pillanat alatt megfejtette a távirat szövegét és adjutánsát magához intve, nyomban kocsiba ült és az arzenálba hajtatott. Az izgatottságnak és ideges nyugtalanságnak nyoma sem látszott rajta. Nyugodtan,

hidegvérűen cselekedett és még csak el sem sápadt, amikor a titkos okmány pecsétjét feltörte. Gyorsan átfutotta annak tartalmát és adjutánsát az arzenál mólójánál állandóan készenlétben álló gőzbárával nyomban az admirálisi hajóra küldötte.

Öt perc sem telt el és az éjszakai csendet hirtelen egy ágyulövés verte fel. Utána pedig rögtön felhangzottak a riadó hangjai, amint erős tüdejű kürtösök fújták a parancsnoki hajó fedélzetén.

Ez volt a vészjel, amely azt jelentette, hogy a hajók legénységének a szárazföldön időző része, valamint a tisztek, azonnal térjenek vissza hajójukra, mert a hajóraj három órán belül már indul.

Az ágyudörej erős visszhanggal hullámozott el a város fölött és a közeli hegyekről visszaverődő hangok megtörték a kikötői hajók árboc-erdejében, hogy a nyílt tengeren végképpen elveszenek. De ekkor már egymásután hangzott fel a többi hajókról is a kürtszó. A riadó hangjai félelmetes harsogással zúgtak végig a csöndes, alvó tengeren. Egyik-másik hajóról csak megkésve harsant fel a kürtszó, amely akadozva, el-elfuló zokogással olvadt belé a többi hajó riadójának vad hangzavarába. Volt amelyik egész ütemekkel elmaradt a többitől és ez még kísértetiesebbé tette a hirtelen felriasztott éjszakát... Az utcákon, szuronyukat

feltüzve, most már őrzérek rohantak végig és a tengerészeket otthonukból, oszteriákból és kávéházakból a kikötő felé terelték, ahol éles sipolással várták már őket a gőzcsonakok. Egész kis gőzbárka-flotta száguldozott az arzenál mólójától a hajókig, amelyek valósággal ontották a hajófedélzetre a legénységet. A hajókon ekkor már lázas izgatottsággal folyt a munka. A vasmacskákat hangos és lármás láncsörömpöléssel emelték ki a fedélzet gőzgépei a tengerből. A nagy hajógépek már be voltak fűtve és a gőzhengerek már dobogtak, mint az óriási hajók óriási szive. A partot időközönként reflektorok fel-felcikkázó éles fehér fénye világította be és a riadó még most is egyre szólt, zokogott, harsogott... Ekkor hirtelen, mint sebzett tengeri szörnyek halálordítása, felhangzottak a hajókürtök... Búgtak, bömböltek és hangjuk valósággal megrázta a tengerparti házak falait...

Halaskuthy báró ott ült nyugodtan az arzenál sivár diszítésű nagytermében, a hosszú zöld asztal mellett. Az asztalon ki volt terítve a feltört pecsétű, kidolgozott haditerv és körülötte ott ültek az ellentengernagyok, sorhajókapitányok és hajóparancsnokok.

A viceadmirális pár szóval ösmertette a haditervet, amelyhez ragaszkodniok kellett és annak részleteit. A tisztek komoran, szótlanul figyeltek.

Végül a báró felállott, fejére tette sapkáját és így szólt:

— Most pedig uraim, mindenki térjen vissza hajójára. Ezennel átveszem a főparancsnokságot.

Pár pillanat múlva a hajóparancsnokok is már gőzbárkáikban ültek és a viceadmirális karcsu gőzcsonkja is nesztelen suhanással haladt az „Árpád” felé.

Pont éjfélkor a parancsnoki hajó árbocán különböző sorrendben, együtt, majd külön-külön vörös, sárga és zöld fény-jelek gyulladtak ki gyors egymásutánban és az „Árpád”, az admirálisi hajó megindult az öbölből a nyílt tenger felé... Mögötte hosszú sorban az egész hajóraj követte.

Az utirány Venezia volt.

Amint a hajók az öbölből kiértek a nyílt tengerre, teljes gőzzel haladtak előre. Elöl a gyorsjáratu torpedó-vadászhajók, mögöttük a könnyebb cirkálók és közvetlenül ezek után az erős vértezetű óriási csatahajók, amelyek közrefogták a tengeralatti naszádokat. A flottát a torpedónaszádok zárták be.

A hajókon minden lámpa el volt oltva és a legénység csak a sötétben dolgozott lázasan. Az elektromos emelőgépek zajtalanul szállították fel a lőporos kamrákból a lövegeket. Az ágyuk kivétel nélkül, valamennyien már meg voltak töltve és közelükben már készen állottak az új lövegek. A

torpedó-lanszirozó csövekben is ott terpeszkedtek már a torpedólövegek és mögöttük ott állott a torpedó-osztály legénysége. A hajó vaskorlátjait már leszedték. A szelelő csövek fantasztikus alaku felső részeit ugyszintén. A fegyverkamrákból előkerültek a Manlicher fegyverek, a revolverek és a fedélzetközökben töltényeket meg széles tengerész-kardokat osztottak széjjel. Az árbockosarakban, a golyószórók mellett hosszú szalagokban heverték már az előkészített töltények és a kis Mitrailleur-ágyuk mögött ott gubbasztottak már a tüzekek. A villamos reflektorokban izzottak a szénrudak, de a reflektorokat még fekete fémfedőlapok takarták és csak időről-időre szántott végig fürkészve a hullámokon egy-egy vakító fénysáv az előlhaladó torpedó-vadászhajók árbocairól. A parancsnoki hidakon pedig különös szerkezetű hangkürtöket és fényszórókat szereltek fel lázas izgatottsággal.

A hajóraj némán, nesztelenül haladt.

A tenger nyugodt volt és csak egy-egy jókedvű delfin bukfencezett a holdfényes víztükörben. Nem féltek a hajóktól és vigan követték, eléje usztak, mellé kerültek és bohóckodó játékkukban a legkevesbbé sem hagyták magukat zavartatni.

A hold korán készült lenyugodni és ott messze, messze, olyan volt a vizár, mintha folyasz-

tott ezüst ringana a hullámokban. A habok halk suhanással gyűrűztek a hajók mögött és a tenger lassanként egész besötétedett.

A hajók, mint néma óriási fekete kísértetraj, siklottak előre.

A viceadmirális felöltözködve aludt hálófülkájében és csak hajnali öt óra felé jelent meg a parancsnoki hidon.

Ekkor újból tűzjelek villantak fel az „Árpád” főárbocán, amelyet a többi hajók azonnal viszonztak.

A jel az volt, hogy a parancsnokságot a viceadmirális vette át és a többi hajók rövid tűzjelei azt jelezték, hogy tudomásul vették a jelentést.

Most újból tűzpontok gyulladtak ki, fel-fel-villantak és nyomban ki is aludtak.

A flotta parancsnoka jelezte, hogy minden hajó harci készenlétben álljon.

Ekkor már közel járt az osztrák és magyar flotta az olasz partokhoz.

Március volt. Kora március. A nap még későn kelt fel. Az ég csak halványan szürkült kelet felől és a felhők színjátzását a finom ködtől nem lehetett látni. A szürkére festett csatahajók valósággal belévesztek a hajnali párás ködbe. Csak sötétebb ködfoltoknak látszottak, amelyek ott hömpölyögnek, ott uszkálnak a tenger felett.

A torpedózúzók most hátramaradtak és a cirkálójuk között megjelent magányosan az „Árpád“. Parancsnoki hidjáról a viceadmirális tengerész-távcsővel, mereven, hosszasan nézett nyugat felé.

Venezia előtt állottak. A távcsövön keresztül látni lehetett a ködbevesző karcsu templomtornyokat, a kupolákat és a kikötő előtt valami sötétebb ködgomolyt.

Halaskuthy báró már tudta, hogy mi ez.

A veneziai olasz flotta gőz alatt állott a kikötő előtt.

Most hirtelen előre siettek a tengeralatt járó naszádok és közvetlenül az „Árpád“ mellett haladtak el. Most már kockázatos lett volna a fényjelekkel való parancsosztás. Halaskuthy báró halkan szólt át a tengeralatti naszádok parancsnokaihoz.

A naszádok felsőrésze ekkor még teljesen a víz színe felett uszott, de most pár pillanat alatt a tenger alá merültek. Ekkor már csak a vetítőtükrök és lencsék magasba nyúló csövei látszottak ki a tenger színe fölött alig félméternyire, ami szinte teljesen észrevehetetlen volt.

A tengeralatt járó naszádok teljes menetsebességgel száguldtak előre.

Az osztrák és magyar flotta most zajtalanul harcpontra fejlődött.

A torpedó-romboló flottila előre sietett. Vele közös rajvonásban a torpedónaszádok.

A cirkálók, teljes gőz alatt, most hirtelen megállottak. A nagy csatahajók még rövid ideig lomhán mozogtak, de pár pillanat múlva már ezek is mozdulatlanul látszottak vesztegelni a hullámokban. Csak a hatalmas toronyágyuk csövei mozdultak meg és torkukat a kikötő felől idelátszó sötétebb ködgomoly felé irányították.

Pár pillanatig dermedtő csend ült a habok felett. Szinte a hajók szivdobogását is hallani lehetett.

Ekkor hirtelen vakító fénysáv szökkent fel messze, nyugat felől. Utána rettenetes robbanás zaja. Közvetlenül utána, kissé messzebb, újabb fénysáv és újabb robbanás. Majd újból fénykéve szikrázott fel a magasba, amely után már egy nagyobb tompa robbanás és több apró dőrej.

Torpedólövegek célt találtak és most egy hajó puskaporos tornya repült a levegőbe.

Éles dörrenések hangzottak most fel. Vad összevisszaságban tompább és élesebb dőrejek, riasztó csattanások.

Most már az ágyuk is megszólaltak.

A tengeralatti naszádok láthatatlan támadásukkal elvégezték az ellenséges flotta megzavarásának feladatát és most már Halaskuthy báró flottájának ágyui is megszólalhattak.

Félelmetes kórusban törtek ki az osztrák és magyar hajók ágyui. Szabályosan, biztos egymásutánban, mintha valamennyit egy közös láthatatlan kéz vezényelné.

Az olasz flotta visszavonulni készült, de a visszavonulás útját elzárták előlük Halaskuthy báró tengeralattjáró naszádjai, amelyek az olasz hajók alatt elvonulva, most hátulról támadták őket. A láthatatlan ellenséggel szemben hiábavalónak mutatkozott minden védelem és még inkább minden támadás. Ez utóbbi annál inkább, mert most már ijesztő bömböléssel maga az ellenséges flotta is beleszólt a küzdelembe, vakmerő biztossággal vezetett csatahajóinak óriási ágyuival is. Itt nem használt egyéb, mint először is magára az osztrák és magyar flottára vetni magukat és miután ezt elhallgattatták, aknákkal végezni a tengeralatti hajórajjal. Az olasz parti ütegek is megszólaltak már és ezeknek védelme alatt a veneziai flotta szembe fordult Halaskuthy báró hajóival.

Az osztrák és magyar flotta szabályosan kidolgozott terv szerint egyöntetűen támadott, míg az olaszok a páni ijedelemből alig hogy magukhoz térve, vezették a harcot, aminek következménye az volt, hogy most már nem egy közös parancsnok tervei szerint bocsájtkoztak küzdelembe. A flottaparancsnok hiába osztotta parancsait, a meg-

zavart hajóraj egyes hajóinak vezetői a saját iniciatívájuk szerint csaptak át a védelemből a támadásba. Az olasz admirális — Mario Farnese herceg — rajvonalon való közös támadást vezényelt. Az ő hajója és a hozzája közelebb lévő hajók eszerint is manővroztak, de a távolabb mozgó hajók vagy nem látták a jelzéseket, vagy fejvesztettségükben nem is törődtek vele, és saját maguk, egyenként támadtak. Amellett Halaskuthy báró tengeralattjáró naszádjai egyre nyomon követték az olasz hajókat, valósággal a nagy flotta ágyutüzébe kergetve őket és torpedólövegeik emberfölötti biztonsággal találták az ellenséges hajókat. Az olasz flotta pedig nem rendelkezett tengeralattjáró hajókkal.

Először az osztrák és magyar flotta torpedói kerültek a harcvonalba, de az olasz hajók és a parti ütegek gyilkos golyózáporából sietve visszavonultak. Az olasz hajók egy része üldözőbe vette őket, a másik részét pedig egyre a tengeralatti hajók szorongatták és kényszerítették arra, hogy a nyílt tengerre tegyék át hadműveleteik alapját.

Ez hozzátartozott az előre kidolgozott haditervhez, mert Halaskuthy báró hajói nehezen bírták volna ki az olasz parti ütegeknek gyilkos tüzelését is, a veneziai flotta golyózápora mellett. Ez két ellenség ellen való harcot jelentett volna egyidejűleg. De így, a nyílt tengeren, ahova a szárazföldi

tüzérség ágyuinak lövegei már nem érnek el, egyszerre csak egyik ellenséggel kell végezniök.

A csel sikerült.

Az olasz hajók, szinte maguk sem vették észre, egyszerre csak kívül voltak a parti ütegek védelmi körén. Ebben a pillanatban Halaskuthy báró torpedónaszádjai visszafordultak, a cirkálók és csatahajók előre rohantak és rajvonalukból gyilkos tüzelést indítottak az olasz flotta ellen.

Ekkor már erősen hajnalodott, de azért a felkelő nap erőtlen sugarai mellett és az ágyudörgések vad siketítő zajában is feltűnt az olasz flotta tisztjeinek, hogy minduntalan különös éles hangok sikoltanak fel hosszan kitartó riogással és bárha már tisztán és élesen lehetett látni a felszakadt ködben, a folyton világosodó hajnalban, mégis minduntalan éles reflektorfényszerű, titkzatos fénysávok suhannak végig a tenger színe felett. A riogások és fénysávok nyomán pedig mindig egy-egy ellenséges torpedó találja bámulatos biztossággal az olasz hajók legkönnyebben sebezhető részét.

Hogy mindez mi lehet, azzal most nem értek rá foglalkozni. Az ellenséges flotta, amint később észrevették, nemcsak nagy számbeli túlsullyal, hanem vakmerő biztossággal is támadott. Az olasz hajók egymásután robbantak fel, kezdtek süllyedni

és amikor Farnese herceg hajóját is gyors egymásutánban ugyanazon az oldalán találta egy torpedó az egyik tengeralattjáró naszádról és egy, az „Árpád“ fedélzetéről irányítva, az olasz admirálsi hajó is féloldalt billent és süllyedni készült. Maga a herceg is súlyosan megsebesült és ekkor hirtelen megjelent az olasz admirálsi hajó főarboján a fehér lobogó... A többi olasz hajó is egymásután megszüntette a tüzelést és az Adrián, közvetlenül Venezia előtt, a szél fehér lobogókat lengetett az olasz csatahajók árbocainak ormán...

Az osztrák és magyar flotta ágyui is hirtelen elhallgattak.

Az olasz veneziai flotta nem volt többé.

VI. FEJEZET.

Venezia ostroma.

A tenger fölött még ködök gomolyogtak és az ágyuk lőporfüstje hosszan, szélesen terjengett a víz színén és beléolvadt a ködbe. Az ágyudörgek, hajósipok bőgése, a golyószóró ágyuk gyors tüzelése után most még nagyobbnak tetszett a csend.

Messze kelet felől nagy vörös tányér emelkedett ki lassan a vizből és ahogy egyre magasabbra hágott, mindvilágosabb lett a látóhatár és a ködök lassanként felszakadoztak. A hömpölygő lőporfüst is lassan eloszlott és most messze, kelet felé élesen és tisztán lehetett látni, amint sötétebb apró és nagyobb pontok lomhán haladtak a tengeren. Messziről nézve olyan volt a kép, mint uszó vadkacsák raja.

Az osztrák és magyar torpedó flotta kísérté ott Pólába az elfogott és sebtiben leszerelt olasz hajókat.

Halaskuthy báró nagyobb hajókból álló hajó-
 raja azonban még ott vesztegelt Venezia előtt, az
 olasz parti ütegek lőtávolán kívül. A viceadmirális
 gyors szemlét tartott a flotta felett, a sérült hajó-
 kat kivezényelte az újabb küzdelemből és a hajó-
 raj nagyobb és még épen maradt részét újabb
 küzdelemre készítette elő. De most a nagyobb
 kaliberű ágyukra fordította a főgondot. A nehéz
 ütegek és toronyágyuk kétszeres legénységet kap-
 tak és a lövegszállító lifteket újból működésbe
 hozták.

Az olasz parti ütegeket kellett most elhallgat-
 tatniok, hogy végre bevonulhassanak Veneziába.
 Most már nem lehetett arra számítani, hogy az
 ellenséget meglepik. Az olasz tüzérség teljes készen-
 létben várta az osztrák és magyar flotta támadá-
 sát és fényes nappal nyílt harcba kellett bocsájt-
 kozniok.

Az előre pontosan kidolgozott haditerv ezzel
 is számot vetett már, és kész utasítások voltak
 ezzel az eshetőséggel szemben is. A flotta rajvonalba
 fejlődött és hat apróbb részre oszlott. Minden egyes
 flotta-résznek ki volt jelölve a parti ütegek egy-
 egy csoportja, amellyel valamennyinek egyidejűleg
 tüzelésbe kell bocsájtkoznia. Ez által eléri azt,
 hogy az egész vonalon való támadással az ellen-
 ség tartalék erejét is igénybe veszik az ütegek

körül és így valamennyit lekötve, elkerülik annak eshetőségét, hogy az egyik parti üteg a másiknak segítségére siethessen. De azonkívül ki is fárasztják őket állandó és vehemens támadásukkal.

A veneziái óratorony bronz emberei éppen akkor üthették ki kalapácaikkal a tiz órát, amikor az osztrák-magyar flotta, rajvonalból, megindította a gyilkos tüzelést a szárazföldi ütegek ellen. Tompa dörrenések, zúgó csattanások, a lövegek sivitó röpülése, recsegő felrobbanása töltötte meg a levegőt...

A nagy kaliberű ostromágyuk pokoli koncertje volt az, amelynek nyomán mázsás robbanó lövegek gyilkos zápora hullott az olasz partok ágyúütegei felé...

Ezek a parti erődök nem hegyre épültek, hanem alig pár méterrel emelkedtek a víz színe fölé, ami már egymagában is nagy hátrány. De az ütközet sorsára nagy befolyással volt az is, hogy a késő délelőtti órákban történt, amikor a nap a ködöt eloszlatva, már élesen megvilágította a szárazföldet, míg az ellenséges hajóknak azt az előnyt nyújtotta, hogy mögöttük ragyogott és erős, vakító fényével jóformán lehetetlenné tette azt, hogy a szárazföld felől abban az irányban kellő biztossággal célozhassanak. A napfény egyenesen belétüzött a célzó olasz tüzerek szemébe és bizonytalanná tette a célzást.

A szárazföldi ütegek legénysége emberfeletti elszántsággal védte pozícióját, de a különböző pontokon egyidejűleg történt támadás már az első pillanatban megzavarta őket. A legénység és a tisztek egy pillanatra sem hagyták el ágyúikat és a nehéz parti ágyuk csöve már izzóvá tüzeseedett át a gyors tüzeléstől. De az olasz ütegek lövegei ritkán találtak célt, aminek oka nemcsak a nap kedvezőtlen állásában rejlett, hanem abban is, hogy nekik állandóan mozgó célra kellett irányítaniok a tüzelést, mert az ellenséges flotta hajói folyton változtatták helyüket, míg Halaskuthy báró ágyúinak az az előnye is megvolt, hogy ők álló célra központosíthatták a támadást.

A hajók tüzérsége — nagyrészt magyar fiuk — bámulatos biztossággal céloztak és szinte minden lövésük talált. Lassanként egyre több és több olasz ágyút hallgattattak el, majd a srappellek, bombák és acéllövegek pokoli lármájába hirtelen egy óriási robbanás zaja vegyült. Egy robbantó gránát találta a főerőd puskaporos tornyát és ijesztő lángoszloppal a levegőbe röpítette.

A harc mind hevesebb lett. Az olasz tüzérség kétségbeesetten harcolt. Minden olasz katona érezhette, hogy itt élet-halál harcról van szó. Egy olasz tüzérkapitány, Carlo di Gamba maga töltötte meg mázsás löveggel ágyúját, amikor a két tüzérmester

kidőlt a sorból. Itália sorsa forgott kockán, mert ha az ellenség megvetheti lábát a szárazföldön, egyszerre ő lesz ura a helyzetnek.

Amig a főerődben rémült fejveszettség uralkodott, a többi erősítés ágyuütegei pillanatnyi egymásutánban gyilkos gránát- és srappellzáport ontottak az osztrák-magyar flotta fedélzetére. Halaskuthy báró érezte, hogy ez a kritikus pillanat. Ha pozícióját még egy félóráig megtarthatja, ő győzött.

Ebben a pillanatban az osztrák és magyar flotta többi hajóinak rettentő látványban volt része. Az „Árpád” egyszerre lángra lobbant. A könnyebb és gyorsabb járatu cirkálók közül ez a hajó, Halaskuthy báró admirálsi hajója merészkedett legelőbbre és bár ő vezette a harcot, közben ágyui félelmetes pusztítást vittek végbe a parti ütegek között, ahol most egyszerre közös támadást intéztek ellene. Az „Árpád” parancsnoka maga a vice-admirális volt, aki mindvégig ott állott a parancsnoki hidon és az egész flotta támadását is ő vezényelte. A harc heve azonban elragadta és egyszerre csak azt vette észre, hogy hajója a leggyilkosabb ágyutűzbe került.

Visszafordulni?

Ez igazán megfutamodás lenne és minden gondolata tiltakozott ellene. Egy pillanatig Évára gondolt. Ha most látná a szőke kis Éva az ő

vitéz apját!... De a következő pillanatban már úgy érezte, hogy az ősi magyar vakmerőség lett urrá idegein. A saját maga bravurjaiban való gyönyörködés. Hajója gyorsan száguldozott előre, hátra, fordult orrával előre, hogy kevesebb célpontot szolgáltasson és fordult egyszerre féloldalt, hogy teljes ágyuparkját megszólaltassa. Olyan volt ez a hajó, mint egy kezes, de szilaj harci mén, amelyik gazdája leggyöngébb kézmozdulatát is követi.

Most is teljes jobboldalával fordult a parti ágyuk felé, amikor hirtelen, gyors egymásutánban ellenséges lövegek találták. Az első lövés a hajókéményt találta és döntötte le. A másik a fő-hajóárbocot roppantotta ketté, úgy hogy többé jelzéseket sem adhatott. Aztán egyszerre egy robbanó gránát a parancsnoki hidat roncsolta szét és leterítette magát a viceadmirálist, Halaskuthy bárót. Majd a páni félelemben egyszerre egy áttüzésedett gránát furta át a hajópáncélt és felrobbantotta a kazánházat és magát a hajót.

Fülsiketítő csattanás kíséretében magas gőz-oszlop szökkent a levegőbe, amelybe tűznyelvek vegyültek. Mire a gőzfelhő eloszlott, az „Árpád” is eltűnt a tenger színéről.

Az osztrák és magyar csatahajók legénysége szinte megdermedve nézett a tenger örvényeire, amelyek az admirálsi hajót, a főparancsnokkal

együtt, pár pillanat alatt eltemették... De ez a döbbenet csak egy percig tartott. A következő pillanatban már a „Szigetvár“ főárbocán jelent meg az admirálisi zászló, jelezve, hogy a flotta felett a parancsnokságot a „Szigetvár“ parancsnoka, lovag Haus, a rangban legidősebb ellentengernagy vette át. Majd rögtön utána két vörös zászló repült fel a „Szigetvár“ második árbocának ormára.

Ez már jel volt a megfeszített erejű támadásra.

A hajók legénységét elkeseredett düh fogta el az ellenség iránt. Amugy is vakon bízta Haus lovagban, akinek hallgatag, de vakmerő lénye valószínűleg fanatizálta a matrózokat és azok biztosra vették, hogy Haus lovag vezénylete mellett magát az angol flottát is meg tudnák semmisíteni. Az „Árpád“ pusztulása gyűlöletté fokozta bennük a harci kedvet, azt a lázat, amely a golyótűzben a katonát elfogja. A kommandó nélkül is még vehemensebb támadásba csaptak volna át. Mindegyiküket szinte fojtogatta az a vágy, hogy megtorolják első nagyobb veszteségüket.

Minden ágyu megszólalt. A kisebb hajók ágyui is beleszóltak már a küzdelembe és az ágyuk dörrenése már egy közös, hosszantartó fékevesztett bömbölésbe csapott át.

Negyedórába sem tellett és a parti ütegek már nem válaszoltak a hajó-ágyuk pokoli koncert-

jére, majd hirtelen fehér zászló szökött fel a fő-
erőd jelző árbocára...

Mire az ódon óratorony bronzemberei a delet
ütötték ki óriási bronzkalapácsaikkal, a kikötő
erődjein már az osztrák és magyar hadilobogót
lengette a szél...

Haus lovag hajói lassan, méltóságteljesen evez-
tek be a lagunák városába, hogy horgonyt vesse-
nek a doge-palota előtt.

A flotta élén a „Szigetvár“ haladt, félárbocra
eresztett hadi lobogóval. A flotta a viceadmirálist
gyászolta.

De amint az admirálisi hajó a Giardini pubb-
lici előtt elhaladt, hogy beforduljon a Canale di
San Marcóba, a fák és bokrok mögül hirtelen éles
puskatüzelés indult meg a hajó ellen. Az olasz
carabinieriiek voltak és a veneziai szárazföldi hely-
őrség, akik sortüzet adtak.

De ez csak egy pillanatig tartott.

A következő szempillantásban már megszól-
laltak Haus lovag hajóinak kis mitrailleuse-ágyui,
amelyek hosszantartó berregésszerű fegyverropo-
gással gyilkos tüzelést indítottak a fák és bokrok
között meglapuló ellenség felé!

Két erősebb ágyulövés is eldördült és egy
robbanó gránát az arzenált találta, egy éles löveg
pedig a doge-palota homlokzatába furódott.

Az ágyulövések zaja végighullámszórt a Canale Grande-n és meg-megtört a templomok homlokzatán, paloták diszes façadjain. Mire a visszhang elhalt, már csönd volt a lagúnakon. Az ágyuk és golyószórók is elhallgattak. A torpedó-vadászhajók és a torpedó-naszádok ott cirkáltak már a partok mentén és a nagy csatahajók megállottak a Punta della Saluta előtt, a Piazza San Marcoval szemben.

Az olasz szárazföldi csapatok ekkor már vissza is vonultak.

Gyorsan sikló gőzcsónakok fegyveres legénységet szállítottak a partra és az ágyukkal felszerelt gőzbárkák becirkálták a canalettokat.

Déli egy órakor Haus lovag diszes gőzcsónakja is kikötött a San Marco mólóján és az ellentengernagy megjelent a Márkus templom előtt táborozó legénység előtt, amely megszállotta Veneziát. Oldalán két, egyszerűen öltözködött polgári ruhájú férfi haladt, akik vele együtt szállottak partra.

Két magyar ember volt. Egy tudós és egy fiatal mérnök, akiknek találmánya ma állotta ki a tűzpróbát. Klupathy és Berger Krisztián volt ez a két polgári ruhás férfi, akiknek talán legnagyobb részük volt a veneziai olasz flotta megsemmisítésében. Az ő korszakalkotó találmányuk, a fénnel és hanggal kormányozható torpedó, döntötte el a mai ütközet sorsát és tette lehetővé a gyors és teljes győzelmet.

Venezia ekkor már csöndes volt. A lakosság nagy része már kora hajnalban, a két flotta első golyóváltásánál ott hagyta a várost és a városban maradt polgárság, megfélemlítve a harci zajtól, még nem merte otthagyni biztonságot kínáló lakását.

Még ugyanaznap éjjelén az osztrák és magyar flotta gyorsjáratu torpedó-naszádjai, torpedó üző hajói és könnyebb vértetű cirkálói visszafordultak Póla felé. Fedélzetük zsufolva volt fegyvertelen olasz katonákkal.

A hadifoglyokat vitték Pólába.

Veneziában csak a nagyobb csatahajók maradtak.

Kint a nyílt tengeren az osztrák és magyar flotta hazatérő hajói halvány hajólámpák fényét pillantották meg az éjszakában és amikor közelebb értek egymáshoz, a két hajóraj üdvözlést váltott egymással.

Az osztrák és magyar tartalék-flotta már szállító-hajókat kísért Veneziába, amelyeken teljes hadi felszereléssel a monarchia gyalogsága és tüzérsége táborozott.

Az admirális elveszett.

De a flottája győzött.

VII. FEJEZET.

A balkáni cselszövések.

Az osztrák és magyar hadvezetőséget váratlanul érte a szerb bandák alattomos betörése Bosznia-Hercegovinába és a montenegróiak hirtelen támadása. Bár az utóbbinak eshetőségével már évek óta számítottak és éppen emiatt a hadi kikötőt Cattaróból Teodóba tették át, mert Cattarót a magasabb montenegrói hegyek felől kényelmesen bombázni lehetett, míg Teodo a hirtelen támadások ellen teljesen védettnek bizonyult.

A montenegróiak első ágyulövésének hírére erős hegyi csapatok indultak utnak Dalmáciából Montenegró felé. És pedig egy és ugyanazon időben három felől. Az első rész, amely a gyalogságból és az azt védő hegyi ütegekből állott, Zára felől indult, a második hadosztály Gravoza felől mozdult meg és öszvérháton hegyi mozsárágyukat

vitt a határ felé, míg Teodóból a hegyi vadászok, gyalogság és tüzérség által alkotott hadtest vonult fel Montenegró ellen és az ellenséget, igaz, hogy véres harcok árán, nemcsak hogy visszaszorította, hanem erős bombázás után Cetinjét, a fejedelmi székhelyt is elfoglalta.

Nikita visszavonult az ország belsejébe és az osztrák és magyar csapatok nem üldözték tovább. A fekete hegyek között, ahol a terepviszonyokkal már kevésbé lehettek tájékozódottak, már kockázatosabb lett volna csatározásba bocsátkozniok, mert ez csak guerilla harcokra vezetett volna, ami rendszerint nagy áldozatokat kíván, de azonfelül hiábavaló is lett volna. A monarchiának most nem az volt a célja, hogy Montenegrót elfoglalja, hanem csak az, hogy egyelőre lehetetlenné tegye az újabb támadást és hogy többé a fekete hegyek országa felől ne fenyegethessék állandóan háborus meglepetések.

A szerb bandák is csak muló zavarokat okoztak, mert még a szerb bandák betöréseinek napján ultimátum ment György királyhoz, — Péter király csak a múlt év végén jutott Milán sorsára — amely szigorú utasításokat tartalmazott arra nézve, hogy Szerbia azonnal vessen véget a bandák zavargásainak és szolgáltasson elégtételt az eddigi eseményekért.

Még az ultimátum napján megjelentek a dunai monitorok is Belgrád előtt.

Amikor pedig az ultimátum huszonnégyszáz órája letelt és újabb hírek érkeztek a szerb bandák garázdálkodásairól Boszniában és Hercegovinában, az ultimátumra pedig még mindig nem érkezett érdemleges válasz, a monitorok ágyucsöveit Belgrád felé irányították.

A magyar partokon ekkor már készenlétben állottak a mozgósított déli hadtestek és a tüzérség is, teljes hadi készenlétben megjelent Zimony alatt.

Az éjszaka még várakozásban telt el, de amikor a kora hajnali órákban robbanások hallatszottak, már megtöltötték az ágyukat és a tüzérség az ágyuk mellett készenlétben állva, már csak a parancsot várta.

Hajnali hat órakor érkezett a jelentés a déli hadsereg parancsnokságához, hogy Belgrád alatt a szerb tüzérség felrobbantotta az összekötő hidat.

Ez volt a jel az ágyutüzelés megindítására.

Az osztrák-magyar tüzérség már ott állott a partok mentén és a monitorokkal egyidejűleg még a magyar partokról megkezdte Belgrád bombázását a Dunán által.

A szerb erődök megpróbálták ugyan felvenni a harcot a monarchia ágyuival, de egy óra sem telt el és a mi tüzérségünk elhallgattatta a szerb

ágyukat. Az események gyors egymásutánjukban Szerbiát is készületlenül találták és csak az olaszországi és trieszti események hatása alatt indultak meg a szerb bandák Bosznia felé, anélkül azonban, hogy az előre kidolgozott olasz haditerv szerint, maga a szerb hadsereg is elő lett volna készítve a háborúra.

Délre már ponton-hid is volt verve a Dunán és az osztrák-magyar csapatok már meg is szállták Belgrádot, sőt a magyar huszárság és hadi automobil-osztály a fiatal György királyt is elfogta. Ezzel a szerb háboru sorsa is eldőlt egyszerre és Szerbia békéért könyörgött.

Ezalatt az egész monarchiában lázasan folyt a mozgósítás, pár napra majdnem teljesen megakadt a vasuti személy- és teherszállítás és Fiume s Trieszt felé csak katonai vonatok közlekedtek. A tartalékosokat behívták, a csapatokat mindenünnen összevonták és részben Veneziába, nagyrészt pedig az olasz határra szállították.

Mindez azonban még csak lázas előkészület volt az igazi nagy háborúra, amely voltaképpen csak most kezdődött megindulni.

Itália nagyarányu terveit, amelyben más államokra támaszkodott, egymásután érte a balsiker Montenegróban és Szerbiában. Főbizalma most Franciaország felé fordult, amellyel az új latin-szövetség fűzte össze. De már arra a hirre, hogy

a francia hadsereg egy részét az olasz határ felé szállították, Németország haderejének nagy zömét a francia határ közvetlen közelében koncentrált. Ezzel külön is kifejezésre juttatva, hogy szövetségesének, Ausztria-Magyarországnak mindenben kész segítségére sietni és ha a francia hadsereg az olaszokat támogatná, a császár csapatai betörnének a gall földre.

Olaszország így lassanként magára maradt ellenfelével, a monarchiával. A nagy élethalál harcot, mindkettőnek külső segítség nélkül kell megvívnia.

Itália másik szövetségesének, Angliának kevés része jutott az egész bonyodalomban. Csak éppen az, hogy amikor Montecuccoli, a monarchia admirálisa, Indiából hirtelen hazarendelte a földkörül utra indult kis osztrák és magyar flottilát, Anglia habozott, hogy megengedje-e az eseményekre való tekintettel ennek a három-négy hajónak áthaladását a Szuezi-csatornán. Olaszország nyíltan felszólította az ellenkezőjére, de Anglia mégis megnyitotta előtük a csatorna bejáráját és az osztrák és magyar hajók most már teljes gőzzel haladtak az Adria felé...

Ugyanekkor pedig a Speziából elindult nagy olasz hajóraj már Sicilia partjait is elhagyta...

VIII. FEJEZET.

A nagy tengeri csata.

Az olasz tőzsdén rettenetes pánikot okozott a veneziai események hire, amelyet a kormány is kénytelen volt megerősíteni, bár előtérbe állította az ellenség viceadmirálisának, Halaskuthy bárónak elestét és hajójának pusztulását.

Az olasz aranyjáradék és konverziós kötvény árfolyama azonban mégis rohamosan hanyatlott és már régen a kibocsátási áron alul állott. A közvélemény a koronát okozta, amely a teljes előkészületek és védelmi intézkedések hiján háboruba bocsájtkozott. Minden bizalom most már csak a szárazföldi csapatok felé irányult, amelyek eddig győztesen nyomultak előre. És főleg a nagy olasz flotta felé, amely már elérte az Adriát.

A római Monte Mario drótnélküli táviró állomására egyszerre csak örömhír érkezett a tengerről. Marconi küldte, aki ekkor már az olasz admirálisi hajón tartózkodott, hogy személyesen is szolgálja a hazát.

A hír az volt, hogy az olasz flotta, rövid harc után, amelyben veszteséget sem szenvedett, foglyul ejtette a földkörüli utjáról hazasiető osztrák és magyar hadihajókat, amint a Szuezi-csatornán már áthaladva, teljes gőzzel igyekeztek a dalmát partok felé.

A hír gyorsan elterjedt és az értékpapírok árfolyama hirtelen felszökkent az ódon építkezésű római tőzsdén, amely a hajdani Neptun templom oszlopromjaira épült. Valamikor Neptun temploma állott itt, ahol a tengerek istenének mutattak be áldozatokat és most is isteni kegyeket vártak itt tőle... Kegyet, amely győzelmet jelent a tengeren.

Röviddel az első hézagos hírek után újabb táviratok érkeztek, amelyek már azt jelenthették, hogy két erős olasz csatahajó és két könnyebb cirkáló Speziába kíséri az elfogott hajókat, hogy az ottani hadi arzenálban átszereljék őket és olasz ágyukkal lássák el.

Róma örömmámorban uszott és amikor a szárazföldről is újabb győzelmi hírek érkeztek, már a római tőzsdén sem akadtak ellenségei a háborúnak.

Ezalatt Itália középtengeri flottája Aldobrandini herceg admirális vezetése alatt már Tarantót is meghaladta és teljes gőzzel, harci készenlétben sietett az osztrák-magyar hajóraj felkeresésére,

hogy azt nyílt ütközetre kényszerítse, amely ütközet, már a hajóbeli túlerőt is tekintve, jóformán kétséget kizárólag az olasz fegyverek győzelmét jelentette volna.

Az osztrák és magyar flotta vezényletét ekkor már Montecuccoli tengernagy vette át, aki sietve kitatarozta a veneziai ütközetben jelentéktelenül megsérült csatahajókat és cirkálókat, torpedóüzőket és torpedónaszádokat és a már aratott győzelem lélekemelő tudatával sietett a külföldi utjukból hazatérő hajóink elé, hogy azokkal egyesüljön és így forduljon megerősödve Aldobrandini herceg hajói ellen.

Előre kidolgozott kész haditervhez tartotta magát Montecuccoli is, amely haditerv itt is főleg arra támaszkodott, hogy a természet nyújtotta előnyöket a teljes mértékben ki kell használni és ugyanekkor számot kell vetni azokkal a természeti hátrányokkal, amelyekkel az olasz flottának meg kell küzdeni... A földkörüli utjukból hazatérő hajókkal azonban nem találkozhatott. De ez nem okozott nagyobb zavarokat a haditervben.

A két ellenséges flotta csak harmadnap találkozott. De ekkor sem igen jutottak lőtávolságra, mert amikor a messze láthatár szélén feltűnt az olasz hajók kéményfüstje, Montecuccoli gyorsjáratu hajói, amelyek elől haladtak, még az első golyóváltás

előtt visszafordultak és védett kikötők felé igyekeztek. Az olasz gyorsjáratu hajók üldözni próbálták ugyan őket, de félnapi teljes gőzzel való üldözés után belátták ennek hiábavalóságát és visszatértek a középtengeri flotta zöméhez.

Ettől kezdve négy napon át ez az eset gyakran megismétlődött és ha olykor a messzehordó olasz hajóágyuk meg is szólaltak, mindig rövidesen el is hallgattak, mert az osztrák és magyar hajók sohasem bocsájtkoztak nyílt küzdelembe, legfeljebb csak nagyobb távolságról való apróbb csatározásokba.

Montecuccolinak ez a határozatlan fellépése azonban tulajdonképpen igen határozott, előre megfontolt tervvel történt. Különösebb okai voltak erre.

Az apróbb csatározások ötödik napján, amikor Aldobrandini hercegnek még mindig nem sikerült kikényszeríteni a komolyabb összecsapást, a nagy olasz flotta admirálisa aggódni kezdett. Cselt sejtett.

A középtengeri olasz flotta ekkor már nyolc napja állandóan a nyílt tengeren volt és az örökös cirkálás, az ellenség folytonos keresése és hajszo-lása már-már kimerítette a hajók szénkészletét. Az egyes hadihajók legfeljebb tíz napra való szén-et tudtak hirtelen indulásuk alkalmával felvenni és most már itt lett volna az ideje, hogy a szén-

készletet felfrissítsék, mert a kazánok számára már legfeljebb csak két-három napra való tüzelőanyaggal rendelkeztek.

Aldobrandini herceg rövid haditanácsot ült tisztjeivel. A szén fogytáról volt szó és arról, hogy hol vegyenek fel a hajók újabb szénrakományt. Veneziáról már nem lehetett szó. Odáig nem merészkedhettek fel, nemcsak azért, mert már Venezia az ellenség kezében volt, de mert megtörténhet, hogy az osztrák és magyar hajók Venezia előtt törnek éppen rájuk és ők, a tüzelőanyag fogytán, még csak teljes harcba sem bocsájtkozhatnak. De Veneziát amugy is kockázatos lett volna már előbb is a hadműveletek bázisául megtenni, mert a kémek jelentése szerint állandóan tengeralattjáró naszádok és torpedóhajók cirkálnak előtte és a kikötő előtt titkos aknák vannak lesülyesztve a tengerbe. Azonfelül a szárazföld is már osztrák és magyar katonasággal van megrakva és az erődítések is újból harci készenlétben állanak, sőt tengeralatti torpedó-lanszirozó állomásokkal is el vannak már látva. De meg Veneziába amugy sem vonulhatnak be anélkül, hogy előbb a monarchia flottájával ne végeznének, mert megeshet, hogy éppen akkor, amidőn szemet rakodnak be, tör rájuk Montecuccoli a tenger felől. Pólát egyhamar be nem vehették volna és a flotta meg-

semmisítése nélkül onnan állandóan veszély fenyegethette volna őket. Azonfelül itt az olasz flottának egyelőre teljesen elveszett a kellő hadművelleti alapja, mert az anyaországtól távol lévén, a szárazföldi hadseregre nem támaszkodván, állandóan ott lebegett volna körülötte a veszély, úgy a tenger felől, mint egyidejűleg a szárazföldről is.

Ezért tehát nem maradt hátra más, mint hogy vagy bevárják, amíg az olasz csapatok a szárazföldön vissza nem foglalják Veneziát, vagy hogy összeütköznek az osztrák és magyar flottával. Az előbbi eset előreláthatólag sokáig be nem következhet, így hát most már csakis a második eshetőséggel állottak szemben.

A haditanácson felmerült még az a terv is, hogy Anconában vesznek fel szenet. De eltekintve attól, hogy ez körülbelül két napi utat jelentett volna, számot kellett vetniök azzal is, hogy Ancona az ő mélyjáratu hajóik számára csak dagály idején megközelíthető. Apálykor ismét ki kellett volna vonulniok a nyílt tengerre, ami, minden egyéb hátrányon kívül még azzal is járt volna, hogy a szénberakodást hosszadalmassá teszi és ez napokig is elhúzódhat. Az Adrián pedig más alkalmas kikötő nem kínálkozott.

Csak éppen Taranto jöhetett még számításba, mint amely kikötő a legalkalmasabb a szén felvé-

telére. A haditanács rövidesen arra az elhatározásra jutott, hogy a teljes középtengeri hajórajnak még aznap vissza kell fordulnia, hogy a szén teljes fogyta előtt még Tarantóba juthasson.

Ekkor már három napra való szenük sem volt a hajóknak.

Aldobrandini herceg visszavonulást vezényelt, Taranto irányába és a flotta még az éjjel vissza is fordult dél felé.

Kora hajnalban az olasz admirálisi hajó árbockosarából a jelző altiszt hirtelen jelentette:

— Hajófüst a láthatáron... Kelet felől.

Aldobrandini herceg maga állott a parancsnoki hidon. Tengerész messzelátóját kelet felé irányította és idegesen felkiáltott:

— Montecuccoli!

Az osztrák és magyar flotta cirkáló hajói voltak, amelyek teljes gőzzel közeledtek.

A következő pillanatban az olasz hajók tüzerése már ott állott az ágyuk mellett és bár szabad szemmel még csak a hajófüst volt látható, a hatalmas toronyágyuk már meg is szólaltak.

Az osztrák-magyar hajók nem is viszonozták a lövéseket és Aldobrandini herceg izgatottan tört ki:

— Már megint megfutamodnak... A gyors-cirkálók üldözzék!

Jelzőzászlók repültek fel az olasz admirálisi hajóra. A cirkálók kelet felé fordultak és előre száguldtak. Az egész olasz flotta utánuk igyekezett teljes gőzzel.

Az osztrák és magyar csatahajók menekülésükben most mintha lassabban haladtak volna, mert a távolság egyre csökkent. Aldobrandini ezt annak tulajdonította, hogy Montecuccoli hajói az örökös üldöztetésükben kifáradtak és most nem bírják a versenyt az ő gyorsjáratu cirkálóival. Az olasz flotta most teljes gőzzel száguldott az osztrák és magyar csatahajók után, amelyek azonban most hirtelen mintha erősebb iramlást vettek volna, mert egyszerre ismét megnövekedett a két hajóraj közötti távolság.

Hatalmas vaskopóival Aldobrandini fáradhatatlanul üldöztette őket és úgy tetszett neki, mintha most egyre közelebb jutna hozzájuk. És valóban, most már erős messzelátóval a hajótestek is láthatók voltak.

A olasz nagyobb csatahajók is már a nyomában jártak Montecuccoli hajóinak és a toronyágyuk, hajót rengető bömböléssel hirtelen újból megszólaltak. Rövid, alig félcpercnyi időközben bődültek el a távolba hordó óriási ágyuk, amelyeknek csöve már-már áttüzesedett. Ekkor hirtelen a „Jolanda” egyik ágyuja megrepedt. A csöve, mintha végighasították volna, széjjelpattant.

— Átkozott ágyuja! — pattogott dühösen Aldobrandini herceg. — Ez is a ternii gyárakból került ki. Ugy látszik, igaza volt annak az ellenzéki képviselőnek, aki panamával vádolta a ternii acél- és vasműveket.

Ebben a pillanatban a „Bersagliere“ fedélzetén is zürzavar támadt.

Ott is egy ágyu repedt meg.

— Meg fogom interpellálni a tengerészet miniszterét! — szólt indulatosan az admirális. — Ilyen ágyukkal nem lehet harcba bocsájtkozni.

De azért elkeseredett haraggal folytatta Montecuccoli hajóinak üldözését, amelyek, mintha valóssággal játékot üztek volna vele. Hol úgy látszott, mintha újból sikerülne megfutamodniok előle, hol meg mintha nem tudnák kikerülni az utolérést, egyszer mintha már-már elmenekültek volna előle; máskor meg mintha egyenesen az ő ágyuinak tűzébe rohantak volna.

Aldobrandini herceg már-már elvakult vadász szenvedéllyel üldözte az osztrák és magyar hajókat és szinte észre sem vette, hogy már Lissa előtt járnak.

Ekkor hirtelen feltűnt Montecuccoli hajórajának másik része is. Az erősebb része, amely csatahajókból és a torpedóflottából állott. Teljes gőzzel közeledtek, majd pár pillanat múlva egye-

sültek a menekülni látszó cirkálókkal, amelyek most visszafordultak és így megerősödve szembe szállni készültek az olasz flottával.

Aldobrandini herceg hajói zárt sorban haladtak előre.

Most végre kikényszerítik az elkerülhetetlen összeütközést. A döntő csatát.

Az olasz ágyuk szakadatlanul bömböltek és maguk előtt golyózáport szórva, szinte lehetetlenné tették, hogy az ellenség bátran szembe fordulhasson velük.

Montecuccoli hajói valóban visszafordultak.

— Nem szabad bejutniok a védett kikötőbe! — adta ki a parancsot az olasz admirális és a középtengeri flotta gőzkazánjait most még erősebben fűtötték. Már-már a hajótest is remegett a túlfűtött kazánok dobogásától.

— Ha így fűtünk, nem igen marad szenünk a tarantói utra! — mondta egy fregattkapitány.

— Nem is lesz szükségünk rá! — felelte az admirális. — Van szene az ellenségnek!

Ekkor már közvetlenül a kikötő előtt állottak.

Az olasz ágyuk golyói már elérték az ellenség hajóit.

Most hirtelen visszafordult Montecuccoli hajó-
raja és az osztrák és magyar flotta nagy toronyágyui is megszólaltak. Szabályosan, mint valami sortüz.

Hajópáncélok pattantak az éles lövegek alatt, srappellek és bombák hullottak a két hajóraj fedélzetére és itt is, ott is lángra lobbant egy-egy hajó fedélzetének faalkatrésze.

Ebben a pillanatban az olasz „Bersagliere“ alatt rettentő robbanás fénye villant fel, vizoszlopok törtek fel a magasba, a gőzkazán gőze robbanva szabadult ki és a hajó körül tornyosuló örvény kavargott. A „Bersagliere“ pár pillanat múlva elsülyedt a felcsapódó hullámokban.

Aldobrandini aknára gondolt, de ugyanebben a pillanatban már a „Mafalda“ is féloldalt billent. A hajó baltestének vizalatti részét torpedó löveg találta. Az „Artigliera“ szintén léket kapott. Ugyancsak torpedótól.

Az olasz admirális megdöbbenve vizsgálta a tenger színét és ekkor, vagy másfél kilométer távolságra, a víz színe fölött alig látható magasságban függőleges uszócsöveket vett észre.

Érezte, hogy vége az olasz flottának.

Montecuccoli ugyanis tengeralattjáró naszádok lőtávolaiba csalogatta be akkor, amidőn futást színelte és üldözésre csábította az olasz hajókat.

Az olasz flotta ilyen hosszabb utra, amikor magának is alaposan számolnia kellett a szénkészlettel, nem hozhatott magával tengeralattjáró hajókat, mert hiányzott volna a megfelelő had-

műveleti bázis ezeknek a naszádoknak a számára. Az ellenséges hajóraj is csak úgy tudta megoldani ezt a kérdést, hogy biztos kikötőt tett meg hadi mozdulatainak alapjául, ahová mindenkor befuthattak és ahonnan kellő biztossággal operálhattak.

És most már világosan látta Aldobrandini herceg Montecuccoli haditervét is. Látszólagos csatározásokba bocsájtkozott a nyílt tengeren, csak azért, hogy az olasz hajóraj üldözőbe fogja és az üldözésben eljusson Lissa elé, ahol már a tengeralatt járó hajók is biztosan mozoghatnak és megkezdhetik a támadást. A külföldi utjukból hazatérő hajók elfogatása is csak használt az ellenségnek, mert az elfogott hajók hazakiséréséhez olasz hajók voltak szükségesek, ezáltal pedig még meg is gyengült a középtengeri flotta.

Tudta, hogy ez ellen nincs menekülés és vissza akart fordulni. De ekkor Montecuccoli teljes hajórajja farkasszemet nézett vele és így az üldözőből üldözött lett. Az osztrák magyar hajók pedig elszántan fordultak szembe velük és a hajóágyuk bömbölésén kívül most már a titokzatos riogó kürtök is megszólaltak és az ellenséges hajók parancsnoki hidjairól éles fényű reflektorok villantak fel. A fény és hang nyomán pedig minduntalan egy-egy torpedólöveg robbant fel az olasz hajók falán...

A fénnnyel és hanggal kormányzott torpedók küzdelme volt ez, amelyeket Montecuccoli hajóiról két polgári ruhás férfi irányított.

Másnap reggel Lissa előtt hajóroncsok usztak a kikötőben és a tengeren vérfoltok uszkáltak, amelyek mintha olajos hártáával vonták volna be a sima viztükröt. A parti kórházakban pedig sebészteket ápoltak és a kopár hegyek oldalán meghúzódó szegényes temetőkben hősokeket temettek.

És éjjel, most már égő lámpák tűzkoronájával, mint diadalmi jelvénnnyel, Montecuccoli hajói megindultak észak felé... Magukkal vitték az elfogott olasz hajókat, azoknak tisztikarát és legénységét. És azonfelül egy polgári ruhájú, borotvált arcú, angolos megjelenésű fiatal mérnököt : Marconit.

Az Adria tehát szabad volt.

Ausztria-Magyarországnak a tenger felől nem kellett már félnie ellenségtől...

IX. FEJEZET.

Vendég a szerkesztőségben.

A milánói „Corriere della Sera“ szerkesztőségének egyik legbelső szobájában, cigarettafüst-felhőkbe burkolózva, lázasan dolgozott Barzini. Aznap tért vissza az északi harcterről, ahol apróbb és nagyobb összecsapások zajlottak le szeme előtt és mai cikkét már nem távirati uton küldte be a szerkesztőségbe, hanem ott írta meg. A nyugtalan-ságnak és idegességnek már nyoma sem látszott rajta... Ő is bizott, mint minden olasz... Bizott abban, hogy a nagy szárazföldi ütközet még egyszerre változtathat a háboru kimenetelén és másnap már a mantovai főhadiszállásra akart utazni, hogy onnan nézze végig a döntő nagy csatát, amelyben az olasz szárazföldi hadsereg ki fogja köszörülni mindazt a csorbát, amit Itália a tengeren szenvedett...

Éjféli tizenkét órára járt már az idő, amikor a szolgál jelentette, hogy egy nő akar vele beszélni.

— Honnan tudja, hogy most itt vagyok?

— Azt nem tudom, de azt mondta, hogy biztos értesülései vannak, hogy signor Barzini most itt tartózkodik.

— Hogy hívják azt a nőt?

— A nevét nem akarta elárulni.

— Vezesd be.

Pár pillanat múlva Andolfatto-Fortunato Mária lépett be Barzini szobájába. Egyszerű sötét utiruha volt rajta és a kezében egy nagyobb női reticule, amely már a kézi okmány-táskákhoz hasonlított.

— Tudtam, hogy itt találom és ha talán zavarom is, meg kell bocsájtania. Bár ösmeretségünk igen rövid keletű, mégis nekem ma okvetlenül beszélnem kellett önnel.

— Parancsoljon velem.

— Ön jó olasz hazafi, ugyebár?

— Ebben igazán senki sem kételkedhet.

— Én sem kételkedem. De mégis férfiui becsületszavát kell adnia, hogy arról, amit én most önnek elmondok és arról, amiben tanácsát kérem, senkinek semmit el nem árul és sem szavaiban, sem cikkeiben még csak célozni sem fog reá. A dolog fölöttébb komoly: valósággal nemzeti ügy.

— Kérem, máris szavamat adtam.

A nő óvatosan körülnézett a szobában:

— Nem hallgat ki bennünket senki sem?

— Senki. Ez a szoba teljesen félreesik a többi szerkesztőségi szobától.

— Azért mégis meg fogja engedni, hogy közelebb üljek önhöz és csak igen halkán beszéljek! — mondta suttogva a nő és karosszékét közvetlenül Barzini íróasztalához tolta.

A reticule-jéből egy pecsétes iratot vett elő.

— Az olasz hadvezetőség írása. Tőlük tudom azt is, hogy ön az északi harcteret tegnap elhagyta, hogy holnap Mantovában jelentkezzék és hogy ma még Milanóban van. Amint ezt ön nekik bejelentette.

Barzini csodálkozva nézett a nőre.

— Ön csodálkozik, hogy milyen összeköttetésem lehetnek nekem a hadvezetőséggel? Rögtön megtudja. És még mást, sokkal fontosabbat is meg fog tudni.

Barzini szótlánul várta a felvilágosítást.

— Az olasz hadvezetőség — folytatta szavait Andolfatto-Fortunato Maria — rendkívül fontos dologban bizott meg engem, amelynek értelmében kötelességem a pólai hadviszonyokról titkos, de részletes jelentést tenni.

— Kémszolgálat?

— Igen. Beszéljünk nyíltan. Bátyám elfogatása után a hadügyi kormány magához kéretett, hogy sorsunkról gondoskodhasson. A cím legalább ez volt. De pár nap előtt újra magukhoz kérettek s ekkor a hadügyminiszter értésemre adta, hogy nagy és nemes feladat várakozik reám, amellyel az ország érdekeinek szolgálhatok. Ők engem éppen úgy önfeláldozó igazi honleánynak ösmernek, mint ahogy bátyám is igazi hazafi. A hadvezetőségnek szüksége van pontos értesülésekre a pólai viszonyokról, mert Póla ellen vakmerő haditervük volna. A viszonyok kikémlelésével engem biztak meg. Én vállalom is. Tudom, hogy milyen veszedelmes szerepre vállalkozom, tudom, hogy mi vár reám mint kémnőre, ha az ellenség megtudja küldetésemet és mégis megteszem. Az a haditerv Póla ellen olyan gyönyörű és olyan vakmerő, hogy minden igaz olasznak örömmel kellene akár az életét is feláldoznia, csak hogy ez a terv sikerüljön. Az egész háboru sorsa ettől függ. Bármilyen lefolyásuak is voltak az eddigi tengeri ütközetek, bármilyen eredménnyel fog végződni a nagy szárazföldi csata, a győzelem kérdése azon fog eldőlni, hogy a Póla elleni haditerv végrehajtható-e. Hogy mi ez a haditerv, erről a királyon és a hadügyminiszteren kívül eddig még senki sem tud, sőt őrajtuk kívül még arról sincs senki-

nek tudomása, hogy Póla ellen támadás készül. Ez a támadás pedig csak akkor hajtható végre, ha Póláról, a mostani pólai hadi állapotokról előzetesen pontos és részletes ösmereteik vannak... Én fogom ezt számukra megszerezni. Pár nap múlva már Pólában leszek és ha Isten is úgy akarja, Póla arzenálja felett nemsokára olasz lobogó fog lengeni...

Halkan, suttogva beszélt Mária, de arca azért valósággal kipirult és így, a nemes izgalom piros rózsáival arcán még szebbnek látszott.

Pár pillanatig szünetet tartott szavaiban, majd halkan folytatta:

— Önhöz azért jöttem, hogy éppen ebben a kémnői szerepemben tanácsát kérjem. Ön részt vett az orosz-japán háboruban és amint ezt meg is irta, arra a meggyőződésre jutott, hogy a japánok győzelmében nagy része volt pompás kém-szolgálatuknak, amelynek segélyével már a hadműveletek megkezdésekor részletes képet nyertek az ellenség hadállásairól. Ön ösmeri a japán kém-szolgálat titkos szervezését és itt hasznos tanácsokkal szolgálhatna nekem.

Barzini csak most szólalt meg:

— Milyen ruhában és milyen alakban akar Pólában megjelenni?

— Mint utcai gyümölcselárusitónő.

Barzini rágyújtott egy cigarettára. Intenzíven csak akkor tudott gondolkozni, ha cigarettázott és belenézhetett a kavargó, gomolygó, szeszélyes formákat felöltő cigarettafüstbe...

— Nem, azt nem tartom valami alkalmas formának. Mint gyümölcsös kofát, önt nem fogják beereszteni semmiféle ekszponáltabb helyre. De mint idegent, mert hiszen ezt azonnal tudni fogják önről, amugy sem engedik majd közelebb olyan helyekre, amelyeknek valami fontosabb stratégiai szerepük van... Valami másról kell gondoskodnia...

Mereven nézett a kékes cigaretta füstfelhőkbe, majd lassan, mintha csak önmagával beszélne, így szólt:

— Önnek ugy kell megjelennie Pólában, mintha a magasabb társadalmi körökhöz tartoznék. Vagy mint művésznőnek, énekesnőnek...

— Van valami kis hangom, amelyről idegenek is ugy nyilatkoztak, hogy egész kellemes...

— Helyes. Tehát mint énekesnő jelenik meg Pólában. És nem érdeklődik semmiféle katonai titok iránt. Még az arzenálba sem megy el. Hangversenyt fog ott rendezni.

— És aztán? — kérdezte türelmetlenül Mária.

— Van nekem Pólában egy jóbarátom. Egy olasz tüzérszázados, hadifogságban. Carlo di Gamba. Nem ösmeri véletlenül?

— Nem.

— Az nem baj. Rám fog hivatkozni. Én irok is neki pár sort... Pólában a hadifoglyokkal, a tisztekkel amugy sem bánnak valami túlságosan szigoruan, éppen csak hogy a becsületszavukat vették, hogy semmiféle szökési kísérlettel nem próbálkoznak meg. Ön kényelmesen találkozhat vele és tőle mindent megtudhat. Mindenesetre azonban tanácsos lesz, ha előzetesen gondoskodik megfelelő okmányokról, amelyekben ön, idegen néven, mint olasz énekesnő fog szerepelni, aki mondjuk, Oroszországban tartott hangversenykörutat és most is onnan jön...

— Holnap délben utazom. Addig megszerzem ezeket az okmányokat.

— Helyes. Én pedig most, azonnal megírom a levelemet Carlo di Gambának.

Barzini névjegyet vett elő, de mielőtt íráshoz látott volna, még egyszer odafordult Máriához :

— Felesleges talán mondanom, hogy ezt a levelet jól rejtse el.

— A cipőmnek kettős talpa van. Ott senki sem fog rátalálni.

— Helyes! — felelte Barzini és apró, ideges, kuszált betűivel írni kezdett...

X. FEJEZET.

Gyűlölet és szerelem.

A pólai parkban már illatoztak a magnólia-fák, amelyeknek viaszfényű vastag levelei között vizililiomszerű, kábitó szagu, husos szirmu fehér virágok ültek. A citromfák édes illata összevegyült az olajfabokrok aranysárga virágainak átható szagával és a babérligetek erős illatárjával. A csillagvizsgáló pavillon körül komor, sötétlevelű tömött ciprusok meredtek az égre, mint mozdulatlan őrszemek és a zöld lombok közül idelátszottak a Tegetthoff-emlék bronz alakjai, amint a tavaszi napsütésben ragyogtak.

A park magas platójáról messze el lehetett látni a tenger felé.

Lent, a zöld lombokkal övezett hegy lábánál ott feküdt a hadi kikötő. Az arzenál műhelyeiben, az uszó dokkokban, az óriási emelődaruk körül lázasan folyt a munka. Az elfogott olasz hajó-

kat szerelték fel osztrák ágyukkal és látták el új páncélokkal, mert az olasz páncélok jóformán hasznavehetetleneknek mutatkoztak. A sérült hajókat sürgősen kitatarozták és újból harci készenlétbe helyezték, a torpedóosztályban új torpedólövegeket készítettek, a hajók fedélzetére lövegeket szállítottak és a flotta nagyrészét szénszállító hajók vették körül, amelyekről lázas gyorsasággal hordták a szenet a nagy vaskolosszusok mélyébe.

Az öböl bejárója előtt csak egy-két torpedóüző hajó cirkált az erősítések közelében.

A tenger nyugodt volt, köd sehol. A sima viztükör fölött pajzánul játszadoztak a napsugarak, összevillantak, szertefutottak, mintha a bársonyos árban millió és millió aranyhalacska nyüzsögne...

A kikötővel szemben, egy magányos házban a tenger felé nyíló ablakok mind nyitva voltak és a nyitott ablakon át beáradt a szobákba a tenger sós levegője és az édes virágillat.

Az ablak előtt, az elegánsan butorozott szoba egyik selyemmel bevont karosszékében, gyászruhás szőke nő ült. Mellette egy olasz tűzértiszt, egyenruhában, de fegyver nélkül.

Most jöttek vissza a tengerész-kórházból és a betegek látása szemmelláthatólag leverőleg hatott rájuk. Komoran és szótlanul ültek egymás mellett.

Hirtelen ágyulövés dördült el. A csillagvizsgáló mozsárágyuja delet jelzett.

A Madonna del' Mare templom campaniléjének harangjai most megszólaltak és csengő hangjuk végighömpölygött a tenger felett és felhallatszott ide, hozzájuk is. A férfi halkán mondta:

— Szegény Marconi, nem él már sokáig!

— Megint egy halott! — felelte csöndesen a nő. — Megint egy nagy emberrel lesz szegényebb a világ! Ó, ez a háboru...

— Verescsaginre emlékeztet a sorsa! Mint a nagy orosz festő, ő sem volt katona és mégis az első áldozatok között szerepel.

— Pedig amikor a flottát elfogták, nem vették észre, hogy megsebesült, máskülönben nem teszik ki egy ilyen hosszú és fárasztó utnak, hanem Lissában ápolták volna!

— Ő már tudta akkor is, hogy megsebesült, de nem tulajdonított valami nagyobb jelentőséget a dolognak. Egy kartács szilánkja érte csak és ő azt hitte, hogy a seb még az uton teljesen beheged. De mérgezés állott be és mire Pólába érkeztek, sebláza már elérte a legmagasabb fokot.

— Szegény felesége!

— És szegény világ! Egy lángelme készül itthagyni téged... Ő maga is bizonyos már sorsa felől és lázas önkívületében arról beszél, hogy

most már csak az az egyedüli kívánsága, hogy utolsó perceiben itáliai olasz álljon ágya mellett.

— De önt azért megösmerte és tudta, hogy olasz tiszt?

— Ó igen, és azt is tudta, hogy fogoly vagyok.

A nő hallgatott és csak pár pillanat múlva szólalt meg újból.

— Ezentúl mindennap meg fogjuk látogatni.

— Félek, hogy már nem sokáig tehetjük ezt meg! — felelte az olasz tiszt.

Most hallgattak.

A harangok szava is elhalt és a déli órák alatt a kikötőben is félbenmaradt a lázas munka. Az öböl felett a csend terítette ki óriási szárnyát. A nyitott ablakokon még áthatóbb illattal áradt be a tenger erős sós levegője és a virágok kábitó szaga.

Pár percig ültek így szótlantul. A gyászruhás nő kinézett az ablakon és tekintete végigsiklott a kikötői hajókon. Majd halkan megszólalt:

— Mindegyik hajó itt van! — mondta szomorúan és csöndesen. — Mind itt van. Csak éppen az az egy hiányzik...

Az olasz tiszt nem felelt. Komoran nézett maga elé.

— Nem is fog többé sohasem visszatérni — folytatta szavait a nő, aki ugy látszik választ sem várt a szavaira és csak hangosan gondolkozott.

— Ott pihen már a tenger mélyén, a veneziai partok előtt, örök pihenésben...

Az olasz tiszt csendesen felállt és odalépett a halvány arcú szőke nőhöz.

— Éva kisasszony, ne izgassa fel magát. Ami megtörtént, azt már nem lehet többé meg nem történtté tenni.

Halaskuthy Éva visszafordította gyönyörű szőke fejét és kimondhatatlan szomorúsággal ránézett az olasz tisztre. A szemében ott ült valami zavaros kifejezés, mintha csak most vette volna észre, hogy fönnhangon beszélt és gondolataira választ is kaphatott. Fekete ruhája még jobban kiemelte sápadt arcának szépségét és szőke hajkoronája, a ruha fekete keretében, valósággal csillogott mint egy igazi korona.

— Signor di Gamba, a lélek nyugalma sem lehet többé visszaadni.

— Éva, ne beszéljen így! — felelte az olasz tiszt. — A szavai jobban fájnak nekem, jobban égetik a lelkemet, mint a szöges korbácsok ütése égethetné a testemet.

Éva nem felelt. Mozdulatlanul ült újból helyén és tekintete elsiklott a tenger felett.

— Nézze Éva, valaki, akinek szeretete a szívéhez nőtt, elment maga mellől örökre... De valaki megjelent maga mellett, hogy itt maradjon

oldala mellett... örökre. És hogy pótolja azt a szeretetet, amelyet elvesztett!

— Nem! Ez sohasem történhet meg...

— Éva, hiszen tudja, hogy szeretem, hogy imádom, hogy rabszolgája akarok lenni. Talán gyöngédtelenség tölem, hogy a gyász óráiban így beszélek, de meg kell tennem, hogy némiképen enyhítsem e szomorú napok komorságát és hogy megtudja végre, hogy egy szerető szív áll maga mellett e nehéz órákban, aki megosztja magával nagy fájdalmát.

— Nem, Carlo, ne beszéljen.

— Beszélnem kell. Maga gyöngé nő, védtelen. Anyátlan és most már, ó, apátlan is. Az a tudat, hogy egyedül áll a világban, elcsüggeszthetné, elvehetné kedvét az élettől. Meg kell hát hogy tudja, hogy a közelében szerető szív dobog, aki aggódva lesi el a gondolatait és aki a jövő életben is örökre a maga oldala mellett akar állni. Aki jóbarátja, de aki több is akar lenni, mint csupán jóbarátja.

— Carlo, hallgasson, az égre kérem, hallgasson!

— Amikor elfogtak, kétségbeesésemben öngyilkos akartam lenni. Félttem a fogságtól, félttem attól, hogy kárörvendő pillantásokkal fogok találkozni, hogy gúnyos és kegyetlen lelkek fognak körülvenni fogságomban, akik éreztetni fogják velem szomorú sorsomat. Nem gyávaságból maradtam mégis életben.

Arra gondoltam, hogy egyszer vége szakad csak a fogásnak és akkor visszatérhetek hazámba és hasznára lehetek még. Mert az én hazámnak szüksége van még az ilyen elszánt katonákra, akinek se rokona, se családja és aki egész életét hazájának szentelheti... Ó, akkor még a hazámra gondoltam...

— Hallgasson el, Carló! Ne folytassa...

— De aztán ideérkeztem Pólába és a maguk házába szállásoltak be mint hadifoglyot. Szavamat vették, hogy nem fogok szökést megkísérteni és ennek fejében bizonyos szabadságokhoz jutottam. Akkor még magam sem tudtam, hogy ha a legkedvezőbb alkalom kínálkoznék is a szökésre, én nem szökném meg sohasem ebből a házból...

Éva gyönyörű kék szemében könnycseppek jelentek meg.

— A maguk házába kerültem... Szomorú házba. Kárörömtől s gúnyos pillantásoktól tartottam és szomoruságot találtam. Olyan szomoruságot, aminőről azelőtt halvány sejtelmem sem volt. Csendes, szótalán bánatot, nagy és szent szomoruságot.

— Ó apám, én drága jó apám!... — tört ki Évából a zokogás.

— Igen, tudom, hogy őmiatta ilyen szomorú ez a ház. Az öröm városában egy szomorú ház. És ez a bánat oly jól esett a szívemnek, amely szintén fájdalommal volt tele. És ez a szomoruság

közelebb hozta a mi lelkünket. Láttam egy szívet, amely az enyémnél is szomorubb, amelyiknek még az én szomoru lelkem vigaszára is szükség van... És megpróbáltam vigaszt és reménységet adni ennek a szomoru szívnak és észre se vettem, hogy alig pár nap alatt az én részvéteimből a szerelem virágzott ki. Az igaz, a nagy, az örök szerelem...

— Carlo, hallgasson, hallgasson! — mondta halkán Éva, akinek könnyei már felszáradtak.

— Szeretem! Őszinte, becsületes szívvél mondhatom, hogy szeretem. Soha életemben házámon kívül még nem szerettem senkit. Apámat, anyámat nem ösmertem. Rokonaim nincsenek... De a maga kedvéért egyetlen szerelmemet, a házámat is otthagynám. A maga hazája elvesztette egy harcos fiát. Az én személyemben kapni fog egy másikat. Folyamodni fogok, hogy elnyerhessem az osztrák állampolgárságot és belépek az osztrák hadseregbe. És ha magának nincs kifogása ellene, a gyászév letelte után oltár elé vezetem mint menyasszonyomat...

Éva az olasz tisztre emelte nagy kék szemét és mondhatatlan szomorusággal megszólalt:

— Signor di Gamba, ne beszéljünk erről. Ez sohasem fog megtörténni!

— De miért nem, Éva, miért nem? Nem szeret? Gyűlöl? Megvet?

— Nem vetem meg. Mégsem lehet a dologból semmi. Soha! Érti, soha!

— De miért nem? Éva, miért nem?

Éva szavai eddig elfojtott indulattól remegtek, de most határozottak voltak:

— Nem lehet! Nem lehet! Nem mondom, hogy nem éreznék maga iránt valami rokonszenvet, de éppen mert érzek, éppen azért nem lehet.

— Nem értem, Éva!

— Meg fog érteni. Az én drága apám volt az egyetlen lélek, aki szeretettel állott mellettem. Olyan szeretettel, aminőnek talán az egész földkerekségén nem volt még párja. Korán elvesztettem anyámat és ő egymaga az atyai szeretet mellett pótolta az anyai szeretetet is. Gondozott, ápolt, nevelt, gyöngéd volt hozzám és figyelmes, mint egy ifju lovag, őszinte, mint egy igaz barát és önfeláldozó, mint egy anya és egy apa. És az apám, az én drága, imádott apám, olasz ágyuk golyójától esett el. Az ön honfitársainak golyójától. Az ön erődtítésének golyójától. Talán éppen az ön ágyui egyikének golyójától. Mert ön tűzér. Ön történetesen ugyanabban az erődtítésben harcolt, amely az ő hajóját elpusztította. És talán éppen ön állott akkor amellet az ágyu mellett, amelynek lövege az ő hajóját találta, talán éppen az ön parancsára szegezték azt az ágyut az ő hajó-

jára, amely ettől a golyótól elsüllyedt és a hullám-sirba temette el a hajóval együtt az én drága apámat... Talán éppen ön irányította azt az ágyut, ön célozott vele és ön sütötte is el... Talán éppen ön az én apám gyilkosa...

— Éva, az Istenért!... — tört ki megdöbbenve Carlo.

— Ne tiltakozzék! Bármit mond is, hiábavaló! Az én lelkembe befészkelődött ez a gondolat, tanyát ütött ott és onnan nem lehet többé kiüzni... Én önben mindenkor az én apám gyilkosát fogom látni, akinek én sohasem lehetek a felesége. Ez a gondolat ijesztő árnyával kettőnk közé állott és sohasem fogja megengedni, hogy a mi lelkünk szoros közellétbe jusson egymással...

— Éva, mindenre ami szent, mondom önnek...

— Nem, ne folytassa! Bármit mond is, ami ezt a gyanumat el akarná oszlatni, én nem fogok hinni az ön szavainak.

— Éva, én mégis remélek.

— Ne reméljen. Ez a gondolat oly erős bennem, hogy azt sem szavakkal, sem tettekkel el nem távolíthatja a lelkemből. Én sohasem leszek a maga felesége!

XI. FEJEZET.

Egy paraszti levél.

Kerekes Andrásné asszonynak

Tisza-Derzs,

Nagy Magyarországbán.

Édes öreg szülém, kelt ezen írásom Venezia városában, ahun már vagy egy hete rostokolunk, mert ahogy Kassa városából elindították a mi zászlóaljunkat, szünet nélkül utaztunk hun vasbikával, hun meg hajóval, amellyel egy teljes napik gyöttünk Fiume városából a nagy tengeren keresztül ide Veneziába, mert hogy az itt mán talján város és a gőzösön meg a hajón is már igön-igön sokan vótunk, osztán a gőzös sok kocsi-ját hogy megszámloltam, hát ötvennyóc kocsi volt ott egymásba fogva, osztán mindegyik tele volt magyar bakával, aki mind igön hangos volt, osztán azt énekelték, hogy megy a gőzös, megy a gőzös Fiumába, onnan is a taljánoknak országába,

de hát ez nem vótt egészen igaz dolog, mer csak Fiumáig mentünk a gőzösön, oszt ottan hajóra szállottunk és nagy gőzös hajón gyüttünk ide, sok századmagunkkal a talián városba, amellik most már nem is talián város többet, mert hogy mink vagyunk már itten az urak, mert hogy a mi matrózaink már belútték itt a taliánok hajóit meg a várakat, osztán már ki is kergették innen a cifra-csákóju, pofoncsapott csákóju, nagy vörös tollas csákóju talián katonákat, osztán mán Ferenc Jóska katonái állanak posztot a várakban, meg Ferenc Jóska hajói füstölögnek a partok előtt, meg mi magyar bakák lakunk a kaszárnyákba, meg táborozunk a nagy piacon, amit itt a tiszalöki pálinkás Márkus zsidóruul neveztek el, meg a nagy csudaszépséges templomot is arrul hiják, pedig hogy az keresztény templom vóna, de azután igön-nagyon szépséges templom is az, mer hogy szebb is mint akár a nagy kassai dóm is, mert ennek az eleje is ki van pingálva, osztán nagy arany lovak vannak rajta, de meg bévülről is csupa pingálás meg arany az egész, osztán a nagy oltára olyan, hogy olyant még piros pünkösd napján se álmodhat öreg szülém, de meg azután mellette van egy még gyönyörűségesebb palota, amelyiknek olyan furcsa neve van, hogy azt le se tudom irni öreg szülémnek, osztán a nagy templom előtt

tömérdek galamb pipiskél, amelitek olyan kezesek, akárcsak az otthonvaló galambducban a mi ezüstös bögyü nagy galambjaink, osztán a kezünkből csipegetik ki rózsaszínü kis csőrükkel a prófuntmorzsákat, pedig itt köröskörül tenger volna, hogy még a házak is a tengerbe álldogálnak redves cölöpökön, de osztán nagyon fázhat is szegényeknek éjszakáknak idején a lábuk a vízben, mert hogy itt még az utcák is vízből vannak, osztán az ember gyalogszerrel nem is járhat bennük, csak ugy ladikokkal meg lélekvesztő csónakokkal, akárcsak árvíz idején mifelénk a töltés alatt, ahun a Marissal jártunk most harmadesztendeje is a nagy áradásokkor, amikor az ő házukat elöntötte a Tisza, osztán elvitte még a szakajtót is az udvarházból a pitvar padkájáru, ahun pedig igön-igön gyakorta elüldögéltünk, mert hogy kéröm édös öreg szülémet, hogy mondja meg a Marisnak, hogy várjon meg engem, mert hogy nekem nemsokára letelik a harmadik esztendőm is, osztán mint sarzsi jövök haza, osztán ez nem is kis tisztesség a falura, hogy a falu egyik legénye a háboruból jön haza, mert hogy most már mindennap husz vagy harminc hajóval is hozzák ide Ferenc Jóska katonáit, osztán ha elegen leszünk, megyünk a taliánok ellen, beljebb az ő országukba, osztán csak megsegít majd az Uristen, hogy egészségben juthas-

sak majd haza, talán még medáliával is a lövészbojt mellett, mert hogy az már itt fityeg a mündéromon, mert hát nemsokára már indulunk innen, Veneziából is és a főhadnagy ur azt mondja, hogy Solferino felé megyünk, ahun már az öreg Tamási Ferkó bácsi is hadakozott, aminthogy ő mondta kukoricafosztás idején, mert hogy most mi is arra felé megyünk, de most már fujják a takarodót, gyűnnek haza a többi bakák is, osztán én nem akarom, hogy azok lássák, hogy itt levelet írok, mint egy kákabélű tollrágó, mert hogy azok kicsufolnának, de meg azután a kezem is belefáradt már a betüvetésbe, mert hogy a toll fogásátul már igen elszoktak az ujjaim meg a kezemfeje is, hát zárom levelem és maradok öreg szülémnek mindétig szerető fia, Kerekes András káplár, 6-dik hadtest, 34-dik gyalogezred, hatodik század.

XII. FEJEZET.

A nagy csata — táviratokban.

A római Piazza San Silvestro fehér postapalotájának ujságírói táviró szobájában már a kora délelőtti órákban együtt ültek a római ujságírók. Német, angol, spanyol, francia és olasz ujságírók várták a táviratokat, amelyek az olasz, osztrák és magyar csapatok mozdulatairól adnak hirt. Az előcsapatok már napok óta apróbb csatározásokba bocsájtkoztak és a hadmozdulatok már annyira előre haladtak, hogy a legközelebbi napokban várható is volt már a döntő összeütközés.

Guelfo Civinini, a milanói „Coriere della Sera“ római főmunkatársa idegesen meg-megsimgatta fekete kecskeszakállát és pergő beszédmodorában így szólt:

— Ugy látszik, megint Mantua lesz a hadműveletek bázisa, mint 1859-ben. És a véletlen szeszélyes játéka, hogy az ellenséges csapatok fővezére, Benedek utóda, megint magyar ember: Tallóczy.

— Ösmérem még Bécsből — mondta de Fiori, a „Neue Freie Presse“ tudósítója. — Hatalmas szál férfi és pompás katona. Ez még ki fogja köszörülni a solferinói csorbát. Máris áttört a havasokon, boszorkányos gyorsasággal előre nyomult és a főserege is bent jár Itáliában.

Monicelli, a nápolyi „Mattino“ levelezője felkacagott:

— Solferinónál újból kudarc fogja érni az osztrák-magyar csapatokat! És Veneziát visszafoglaljuk! Ugy is csak annak köszönheti az ellenség eddigi sikereit, hogy támadása váratlanul ért. Meglepett bennünket. Senki sem gondolt arra, hogy egykori szövetségünk huszonnégyszer órá alatt ellenségünk lesz.

De Fiori gúnyos nevetést fojtott el magában. Aztán tiltakozni akart Monicelli szavai ellen, de végül csak éppen arra szoritkozott, hogy ezt a kitérő megjegyzést tette:

— Azt el kell ösmernie mindenkinek, hogy a haditervük pompásan volt kidolgozva. A hajnali támadás Venezia ellen, a montenegrói csapatok visszaszorítása, Szerbia leszerelése és a második lissai ütközet, szinte emberfeletti gyorsasággal és ügyességgel volt szervezve. Ezek az emberek mindenre gondoltak. Közben lázasan folyt a mozgósítás és a csapatszállítás is és most már egész

hadtestek állanak harci készenlétben az olasz hadsereggel szemben.

Brown, egy amerikai ujságíró nyugodt flegmával jegyezte meg:

— Most ők vannak előnyben.

Civinini felpattant:

— Előny, előny!... De nem becsületes uton jutottak hozzá.

Az amerikai nyugodtan felelte:

— A háboruban csak annak van igaza, aki győz.

Kinos csend állott be, amely pár percig is eltartott. Szinte azt is lehetett hallani, amint az ujságírók szivarjaikat és cigarettáikat szívták és nagyokat szippantottak. A piazzán a villamosok csöngettek és a bérkocsisok ostoraikat pattogtatták.

Monicelli törte meg végre a nagy csendet:

— Ugy látszik, — kezdte szavait — a lég-hajókra még nem lehet fontos szerepet bízni a háboruban. Tegnap is jött egy távirat, amely azt közölte, hogy egy osztrák kormányozható léghajót, amely a mi csapataink állását akarta kikémlelni, rostává lőttek az olasz tüzérek.

Egy nyurga, szőke orosz ujságíró, aki azelőtt mérnök volt, komoly arccal felelte:

— Ezt én már hat évvel ezelőtt kimutattam a lapomban, amikor arról volt szó, hogy Orosz-

ország milliókat áldozzon kormányozható léghajók beszerzésére. Ágyukkal, amelyek legyező alakban szétszórják apróbb golyókkal telt kartácsaikat, abszolút biztossággal tönkre lehet tenni a léghajókat. Csak egyetlen egy golyó találja az aránylag nagy célzási felületet nyújtó gáztartó burkot és az egész léghajó — kaput! Lezuhan a földre, mint egy elejtett zsák. Hogy magasabbra is repülhet? Hogyne, de az ágyugolyók ott is utolérhetik. Vízszintes célzásnál az ágyulövegek tizenöt kilométernyire is pontosan célba találhatnak. Függőleges célzásnál, tegyük fel, hogy egy harmadrészt veszítene hatásfokukból. Akkor is még tíz kilométernyi magasságig is állandó veszedelmet jelentenek számukra a szárazföldi ágyuk. Tíz kilométernél, vagyis tízezer méternél magasabbra hiába emelkednének a léghajók. Ott a légnyomás változása már annyira érezhető, hogy állandó rosszullétet okoz a légi utasok között, de meg onnan már kémlelni sem lehet, mert vagy felhők kerülnek el alattuk és akkor semmit sem láthatnak, vagy tiszta, jó idő van, de ekkor is csak elmosódva és bizonytalanul lát le a szem ebből a rengeteg magasságból... Ez a kémlelés. A támadásról, bombavetésről kár szót is fecsérelni, hiszen a hágai egyezmény értelmében a léghajót ilyen célokra tilos használni...

Az orosz hosszan és kényelmesen beszélt, közben füstfellegeket eregetett kurtaszáru pipájából és kezével nagy köröket irt le a levegőben. De a beszéde olyan száraz volt, a hangja olyan szürke tónusu, mint valami szakszerű előadás a mérnökök egyesületében, úgy hogy a végén már senki sem figyelt rá.

Ekkor hirtelen egy postaszolga jelent meg, hogy a fekete táblára felragassza a legujabb táviratot, amelyet a haditudósítók küldenek és amely táviratnak szövegét az ujságírók azonnal megtáviratozzák lapjaiknak. De most már az ideges kíváncsiság oly magas fokra hágott, hogy az egyik ujságíró kiragadta a postaszolga kezéből a táviratot és sietve felolvasta a többieknek.

A távirat szövege ez volt:

Solferino, reggel 8 óra. A jelentések szerint északról mind nagyobb osztrák-magyar csapatok nyomulnak elő, erős tüzerütegek védelme alatt. Messziről gyenge ágyutüzelés hallható. Az olasz elővéd védelmi állásából támadásra fejlődik. Erős harc várható.

Az ujságírók szótlanul hallgatták végig a távirat szövegét és sietve ültek íróasztalaikhoz, hogy lapjaik számára megszövegezzék a jelentést. A postaszolga várt a táviratokra és pár pillanat alatt összeszedve, már el is tűnt.

A hangulat egyszerre megváltozott. Most már nem vitatkoztak az ujságírók, hanem ideges készenlétben állottak. Érezték, hogy mára nagy munka vár rájuk, amely az ő idegeiket is meg fogja viselni és magukban mindnyájan készültek már erre az előrelátható lázas munkára.

— Éreztem, hogy ma lesz a döntő csata napja! — mormogta maga elé Monicelli. — Pedig mára találkozőm volt a Villa Borghesében egy szép asszonnyal. De úgy látszik, fuccs mára a szerelmi légyott!

Senki sem felelt.

A nyurga orosz hosszú léptekkel járta végig a termet.

Ujabb táviratot hoztak. Civinini hangosan olvasta fel: —

Érkezett a Monte Mario drótnélküli táviró állomására. Feladták a mantovai főtáborban. Reggel 8 óra 10 perckor. Az egész hadsereg megmozdult. Az ellenség főcsapatai még a legerősebb tábori messzelátóval sem láthatók, de az ágyuk már megszólaltak. A 12-ik kerékpárezred egyik különítménye harcba keveredett az osztrák és magyar hegyivadászok egyik előretolt századával, amelyet rövid tüzelés után megsemmisítettek. A mi veszteségeinkről hiányzanak bővebb jelentések, de ezek előreláthatólag jelentéktelenek.

Monicelli felkiáltott :

— Győzünk ! Mondtam, hogy győzünk !

Lázás gyorsasággal irták az ujságírók a táviratokat, amikor újból megjelent egy postaszolga a távirattal.

Ennek szövege így szólt :

Solferino, reggel 9 óra. Borghese-Palli herceg főhadparancsnok éppen most érkezett a faluba táborkarával. A 6-ik olasz tüzérezred elsáncolta magát a magaslatokon. Az ágyuk máris golyóváltásba bocsájtkoztak az ellenség tüzérségével, amely a távolabbi hegyek mellől, szinte láthatatlanul tüzel mozsárágyuival. A patak mentén az osztrák és magyar huszárság, amely felderítő szolgálatra volt kirendelve, összeütközött a 46-ik gyalogezred előőrsével. Az ellenség megfutamodott.

— A második Solferino ! — ujjongott Monicelli, de senki sem felelt szavaira.

A tollak hangosan sercegetek.

Amikor munkájukkal már elkészültek és a szolga el is vitte már a megszövegezett táviratokat, ők még mindig szótalánul ültek íróasztaluknál és elrévedezve néztek maguk elé. Csak jó idő múlva indult meg újból a beszélgetés, de ez most halk és csöndes volt.

Az ujságírók ott érezték fejük felett a nagy események előszelét...

Az újabb távirat, amely érkezett, már 10 óráról volt keltezve és a solferinói főhadiszállásról jött. Szólt pedig a következőképen:

Borghese-Palli herceg tábornokarával a közeli dombra lovagolt. Az ellenséges tüzérség ágyuit már felvontatták a szemközti magaslatokra, ahonnan az olasz 7-ik, 10-ik és 14-ik gránátos ezredet gyilkos, koncentrált bombázással sikerült visszavonulásra kényszeríteniök. A tüzérség erősen dolgozik. Hadállásainkat egyéb helyeken erősen tartjuk.

Rögtön utána a drótnélküli táviróállomásról jött jelentés:

Solferino, délelőtt 10 óra 30 perc. Az ellenség tüzérsége elhallgattatta a mi centrumunkat. A tartaléktüzérség most vonul fel. A harcmező északi részén, az osztrák és magyar ágyuk védelme alatt az ellenség már megkezdte a puskaharcot.

Az ujságíró-teremben idegbénító csönd lett urrá. Még az angol ujságíró is elfelejtett az íróasztalhoz ülni, hogy megírja táviratát.

Déli tizenkét óra is elmúlt már, amikor újabb jelentés érkezett. Monicelli olvasta fel és hangja az első pár szó után már idegesen reszketni kezdett és arca halottfehér lett:

A Monte Mario drótnélküli táviróállomására érkezett távirat szerint az olasz tüzérséget az ellenség minden vonalon visszavonulásra kényszerítette.

Védett állásainkat feladtuk. Tallóczy ágyui elfoglalták az összes magaslatokat és tüzérségének védelme alatt a két főszereg gyalogsága is összeütközött már. Véres és kétségbeesett harc folyik. Az olasz gyalogság pozíciója is megrendült.

Ekkor már a városba is kiszivárogtak a hírek a most folyó döntő csatáról és az ujságíró-termet valósággal előzönlötték a megrémült kíváncsi asszonyok és férfiak. Mindegyiknek ott volt valami rokona, fia, vőlegénye vagy hozzátartozója a harc-téren és mindegyiknek szívében rémes aggodalmakat váltott ki a nagy ütközet hire. A kíváncsiak ideges és türelmetlen tömege már benyomult az ujságírók termébe és kiáltozva, siránkozva, újabb és újabb részleteket követelve, körülállta az íróasztalokat és megzavarta az ujságírókat munkájukban.

Végre is erőszakkal kellett a termet kiűritetniök, de szerencsájükre ugyanekkor már megjelentek a római lapok külön kiadásai is és erőstorku rikkancsok száguldtak végig az utcán. A felháborodott tömeg, amely éppen az előtt állott, hogy a postapalotát és főleg az ujságírói termet megostromolja, most a lapok rendkívüli kiadásában lelte meg ideges kíváncsiságának kielégítését és ezáltal figyelme elfordult a Piazza San Silvestro fehér palotájától...

Az ujságírók, ott a teremben sietve elfogyasztották a villásreggelijüket, amelyet a szomszédos „Aragno“ kávéházból, vagy a „Gambrinus“ trattoriájából hozattak és maguk is idegesen várták a további táviratokat.

De már esti hat óra is elmúlt és még mindig újabb hírek nélkül állottak. Gyötrelmes perceket, sőt órákat éltek itt végig ők maguk is ebben az idegölő várakozásban. Tudták, érezték, hogy most folyik az ütközet utolsó fejezete, most dől el tulajdonképpen a csata sorsa, hogy ki lesz a győztes és ki a vesztes fél, és ők itt semmi bizonyosat sem tudnak az eseményekről...

Hét óra felé járt már az idő, amikor újból megjelent egy postaszolga az ajtóban és kezében táviratot tartott.

A higgadt amerikai ujságíró állott legközelebb az ajtóhoz és ő volt az, aki most izgatottan kiragadta a solga kezéből a papirost és hangosan olvasta:

Érkezett a Monte Mario drótnélküli táviró állomására. Feladták este 6 óra 10 perckor. A solferinoi táviró vezetéke el van vágva. Solferino az ellenség kezében. A csata sorsa eldőlt. Az olasz csapatok sietve visszavonulnak. A rend felbomlott. Csapataink valósággal meg vannak tizedelve. Tömegek fogoly, sebesült és halott. Borghese-Palli főparancsnok fogságban.

Az ujságírók fehérre vált arccal, megdöbbenve hallgatták az amerikai tört olasz beszédét. Mintha megmeredtek volna és nyelvük megbénult, egyik sem szólt egy szót sem.

De hirtelen görcsös, fuldokló zokogás hallatszott, egy fej nagyot koppanva aláhanyatlott egy róasztalra és egy rekedt, siró, elfojtott hang kétségbeesetten felhördült:

— Ó, én Itáliám, én drága Itáliám...

Monicelli sirt...

Országos Széchényi Könyvtár

XIII. FEJEZET.

Levél a fogságból.

A „Corriere della Sera“ napok óta gyászkeretben jelent meg. A legnagyobb olasz napilap, az olasz közvéleménynek ez a súlyos szavu irányítója, nem áltatta többé önmagát hiu alakoskodással. A vereség megtörtént. És volt bátorsága ezt beösmerni.

Az utóbbi napokban azonban a lap olvasói nélkülözni voltak kénytelenek Luigi Barzininek színes harctéri tudósításait. Már-már attól tartottak, hogy Barzini is elesett, amikor pár nap mulva maga a „Corriere della Sera“ jelentette pár soros hirben, hogy kiváló munkatársa az ellenség kezeibe került. Pontosan három nap mulva azonban már újból ott láthatták Barzini nevét a lap főlapján, egy cikk alatt.

A cikk így szólott:

Hősökről.

Fogságból írom ezt a levelet. Az osztrák és magyar hadsereg hadifoglya vagyok, amely Borghese-Palli herceggel, az olasz hadvezérrel együtt engem is elfogott a főhadiszálláson. Nem az elfo-

gatásunkról akarok most beszámolni, de pár sort szeretnék áldozni a hősök emlékének.

A hősök... Mert ma is vannak még hősök, a modern hadifegyverek korában, amikor a hadsereg szinte láthatatlan ellenséggel harcol és amikor az egyesek minden erénye elvész a tömeg harcában. Ma tömegek harca a háboru és a technikáé. De a hősiesség érzése azért él még, az egyénben éppen úgy, mint a tömegben, amelyben éppen úgy meg van a bátorság, a vakmerőség és önfeláldozás érzése. Csakhogy itt is a pszichológiát kell keresnünk.

Szeretném, ha ennek a kornak is meg volna a maga Napoleonja, aki fejedelmileg jutalmazná meg a hősöket és aki az elesetteknek minden kőnél és ércnél maradandóbb emléket tudna állítani a hősök emlékének áldozó fönséges szavakban, amelyek egy Napoleon lelkéből fakadtak és az egész világ szívéhez szólanak... Mert nemcsak a mult hőseiben bámulatraméltó az a nagy lelki erő és lelki nemesség, amely hősi tettekre készítette őket. A mai hősökben, azokban az egyszerű gyalogos katonákban, tüzérekben, huszárokban és hegyi vadászokban még csodálatraméltóbbak ezek az erények. A történelmi hősök idejében a katonaság csak a háborura nevelődött és a békében is a háborura készült. A mai katonák béke idején

egyszerű földmivesek, iparosok, pásztorok, gyári munkások, akik nem szoktak a fegyverviseléshez és akiknek az életben más szociális szerepük van, mint a fegyverforgatás. Nekik a katonáskodás csak teher, amely elszakítja őket rendes foglalkozásuktól, amely elvonja őket a kenyérkeresetüktől és családjuktól. És mégis, ha a komoly óra beköszöntött, mindezt elfelejtik, az ő gondjaik és bajaik háttérbe szorulnak és most már csak egy nagy és nemes szempontot ösmernek, a nemzet érdekét, a haza érdekét, amelyért minden áldozatot meg kell hozni. És feláldozzák érte egyetlen kincsüket: az életüket. És mindezt nem is anyagi jutalmakért, amelyből semmi sem jut nekik, nem a dicsőségért, mert hiszen ők az örök névtelenek, nem is a hangzatos jelszavakért, mert az ő egyszerű lelkük ezeket meg sem érti, hanem csak egyért: a hazáért, amelynek fogalma nem is tisztán, csak elmosódva, de azért szuggesztív erővel, ellenállhatatlan hatással él primitív lelkükben.

A solferinói harctéren megrendítő szépségében láttam a hazafias érzésnek tanujelét. A kötelességérzetnek fenséges bizonyosságát.

Az ágyukat már elhallgattatta az ellenség, csak a tizenkettedik tüzérezred egyik ütege állta még a harcot, rendithetetlenül, bár az én szememben hiábavalóan.

Odalovagoltam az üteghez.

Az üteg parancsnoka, egy fiatal főhadnagy, holtan hevert az egyik társzekér mellett, a domboldalban. Egy altiszt vezényelt.

Amikor engem meglátott, csak egy pillantást vetett rám. Komolyan, higgadtan, csodálatos nyugalommal osztotta tovább a parancsokat.

— Miért nem menekülnek? — kérdeztem idegesen. — A többi ütegek mind harcképtelenek és maguk sem állhatják már soká az ellenség gyilkos tüzelését...

— Az az én dolgom! — felelte közömbösen.

— A centrum ágyuit már elhallgattatták.

— Tudom! — felelte kurtán.

— A sereg már visszavonul.

— Tudom.

— Maguk mit akarnak? A biztos halál vár itt magukra.

— Tudom.

— Az ellenség koncentrált ágyutüzében tíz percig sem tarthatják meg pozíciójukat.

— Megtartjuk, ameddig csak bírjuk!

— Miért nem menekülnek? A maguk életére még szüksége lesz Itáliának.

— Mireánk most itt van szükség. Az ellenség csak ezen a völgyön át nyomulhat előre és nekünk, bármily áron, fel kell tartóztatnunk őket! — evvel nyugodtan hátat fordított nekem.

Tovább vágattam. A lovam idegesen kapkodta fejét. Mögöttem ágyugolyók csaptak le és a föld porzott, amint földet értek a lövegek.

A főcsapatokat akartam elérni, de közben idegesen vissza-visszanéztem. Hirtelen porfelhő csapott fel mögöttem, éles robbanások hallatszóttak. Amikor a füst és porfelhő eloszlott, az üteg már elhallgatott.

Ember nem maradhatott ott élve...

Amikor a magyar huszárság elfogott és az ellenséges főhadiszállásba vitt, az uton hegyivadászok heverték... Csupa sebesült... A magyar tiszt egyszerre leugrott lováról és egy tizedeshez lépett. A jobb karja cafatokban lógott és a szerencsétlen szó nélkül tűrte szenvedéseit. A mozgókórházba akarták bevinni, de amikor a tiszt feléje közeledett, balkarjával, amelyik még ép volt, ki-rántotta bajonettjét és hirtelen szíven szurta önmagát...

A hadi kórházban az olasz fogoly sebesülteket látogattam meg ma. Többé nem megyek közéjük.

Egy toszkánai tüzérfiu, éppen akkor, amidőn ágya mellett elhaladtam, tépte fel, talán seblázában, a kötelékeit:

— Minek éljek?... — kiáltotta kétségbeesetten. — Minek éljek, amikor Itália elveszett!...

A foglyoktól, akiket sebesülés nem ért, természetesen elszedték a fegyvereket, sőt még a zsebkéseket is. És mégis mindennap nem egyet találnak meg holtan. A ruhájukból szalagokat tépnek s azzal fojtják meg magukat. Van, aki az ingét kötélnek csavarja össze és arra akasztja magát.

Pedig jól bánnak velük... Emberségesen...

Találkoztam egy ostiai pásztorral, aki közlegény a nyolcadik gyalogos ezredben. A századából csak ő maradt élve... És ő irigyliz valamennyi elesettet.

Az ellenség sebesültjei között is voltam. Azok nyugodtan türik a sebeiket. Hogy miért viselik a háborút, annak igazi okát talán egyik sem tudja. Gyűlöletet egyik sem érez és hogy megsebesültek, azt valamennyien természetesnek találják... Miért éppen őket kerülték volna el az ellenséges golyók?...

Egyik-másik csodákat tud mesélni a mi katonáinkról. A hatodik lovasezred egyik százada véletlenül az ellenségnek erősebb csapatával találkozott. A gyalogság négyszöget formált, amely ellen a lovasság sohasem támadhat. És a mi lovasságunk mégis vakon rohant a szuronyerdőnek és pillanat alatt széjjelszórta...

Az a magyar baka is, aki mindezt elmondta, bizonyos Kerekes András nevezetű, ebben a roham-

ban kapta sebet. A mellét berugta egy ló és balvállától derekáig hatalmas kardvágást kapott... A holnapot aligha éri meg.

Egy lengyel ulánus akkor kapta sebet, amikor az osztrák és magyar tüzérség már elhallgattatta egyik ütegünket és egy ulánus csapat bekerítette a szétroncsolt üteg legénységét. A fogság elkerülhetetlen volt immár. Minden menekülés haszontalan kísérlet. Minden további támadás hiábavaló. És mégis az egyik olasz tüzér tizedes széles kardjával feléje sujtott és most fején egy tizennégy centiméter hosszú seb felett vászonkötés fehérlik.

Száz és száz esetet tudnék még itt felsorolni ezekről a névtelen hősokról. De ide nem riportszerű adatsorolások kellenek. De költemények. Szárnyaló ódák, vagy még helyesebben borongó elégiák...

Luigi Barzini.

Látta :

Az osztrák és magyar hadvezetőség.

Pecsét.

Aláírás :

Tallóczy.

XIV. FEJEZET.

Az énekesnő.

Falragaszok hirdették, hogy Ottilia Calimbeni, a hirneves olasz énekesnő Oroszországból visszatérve, Pólában tart hangversenyt a nagyszálló disztermében.

Pólában a művészi események béke idején is fölöttébb ritkák, most a háborus időkben pedig ez a hangverseny igazi szenzációt jelentett. A hir első napján már valamennyi jegy elkelt, bár Ottilia Calimbeni nevét nem igen ösmerték. De művészi élvezetekben oly kevés része volt Pólának, hogy most nem is törődtek avval, hacsak egy harmadrangu művésznőt hallhatnak is, csak művészet, ének és zene legyen. A jegyek nagyrésze természetesen a fogoly olasz tisztek körében kelt el, akik már előre örültek, hogy itáliai olasz ajkáról hallhatják az olasz nyelv muzsikáját.

Ottilia Calimbeni valóban nem mutatkozott valami elsőrangú csillagnak az énekművészet egén. Közepes erősségű kis hangja elég kellemes volt ugyan, de az iskolázottság hiányát már az első

taktusok után is erősen érezte a műértő közönség. A program összeállításában sem mutatott a művésznő magasabb művészi célokra való törekvést és egy-két könnyebb Schumann-dalon kívül főként könnyebb operákból állította össze a műsort. A közönség mindamellett ünnepelte és nem egy szám után lelkes taps viharzott fel.

A Carmen „Habanera“-ja után az egyik jegyzető Carlo di Gambához tartott, aki a második sor saroküléséről hallgatta a művésznő énekét.

— A művésznő kéreti di Gamba urat, hogy a hangverseny után keresse fel a szállóbeli szobájában.

Carlo di Gamba csodálkozva nézett a jegyzetőre:

— Engem kéret a művésznő?

— Igen.

— De hiszen én nem is ösmerem.

— A művésznő azt mondta, hogy di Gamba ur gyermekkori ösmerőse és ha talán nem is méltóztatik többé reá emlékezni, azért mégis okvetlenül keresse fel.

Carlo di Gamba sehogysem emlékezett arra, hogy neki valaha Ottilia Calimbeni nevű, gyermekkori ösmerőse lett volna. De a művésznőknél nem ritka eset, hogy a saját nevüket leteszik és helyette valami jóhangzású idegen nevet vesznek fel és így

lehet, hogy emiatt nem emlékezik a névre... És az arc? Nem, ezt az arcot sem látta még sohasem.

Tétovázott, hogy felkeresse-e? Most, hogy a szive tele volt Éva képével, a többi nő egyáltalán nem érdekelte és minden gondolata csak Éva körül rajzott.

De hátha ez a nő, nem mint nő akar vele beszélni? Hátha valóban oka van rá, hogy evvel a kis ravasz fortéllyal éljen? Talán csak azért hivatkozott régi ösmeretségükre, hogy idegenek előtt ne legyen feltűnő az, hogy magához kéreti?

Ahogy így gondolkozott, minderősebben érezte kialakulni az elhatározást, hogy igen is, felkeresi Ottilia Calimbenit. A titkos ok, amely önmaga előtt sem bontakozott ki teljesen, de amely mégis már-már arra készítette, hogy udvariatlanul megtagadja egy nő kívánságának teljesítését, úgy is az volt, hogy folyton számításba vette azt is, mit fog szólni Éva a látogatáshoz?... De aztán megnyugtatta magát. Egy idegen uri nő meghívását nem utasíthatja vissza... És aztán, ő nem is a nőt látogatja meg, hanem honfitársát...

Amikor a hangversenynek vége volt, még egy félórácskát sétált a Riván, majd bekopogtatott Ottilia Calimbeni ajtaján.

A művésznő eléje sietett, majd mentegetőzve mondotta:

— Bocsássa meg, hogy idefárasztottam. Igazán mulhatatlanul beszélnem kellett ma önnel. Hogy miért, ezt azonnal tudni fogja, ha barátjának, Barzininek levelét elolvassa.

Di Gamba csodálkozva nézett a nőre. Oroszországból jön és mégis Barzinitől hoz levelet?! De igazán csak akkor csodálkozott el, amikor végig olvasta Barzini sorait.

— Hogyan, hát ön nem Ottilia Calimbeni?

— Nem. Andolfatto-Fortunato Mária vagyok.

— Andolfatto-Fortunato?

— Igen, a Triesztben elfogott alpesi hegyi vadász-százados huga.

— És mi az a fontos titkos diplomáciai küldetés, amelyről Barzini barátom ír és amelyben felkér, hogy önnek segítségére legyek?

— Rögtön elmondom azt is — felelte a nő, de előbb óvatosan az ajtóhoz lépett és ráfordította a kulcsot a zárba. — Azért kellett mindenáron önnel beszélnem, mert Barzini olyan embernek festette le önt előttem, aki jó olasz hazafi és akire fontos kiküldetésemben okvetlenül számíthatok.

Di Gamba kíváncsian nézett a nőre.

— Én nem vagyok sem Ottilia Calimbeni, sem énekesnő. Erre a címre és erre a szerepre csak azért volt szükségem, hogy zavartalanul juthassak el Pólába és beszélhessek önnel. Engem

az olasz hadvezetőség küldött ki, hogy részletes felvilágosítással szolgáljak a pólai katonai viszonyokról, mert Póla ellen vakmerő támadás készül, amelyhez feltétlenül szükséges a terepviszonyok pontos ösmerése...

— Támadás Póla ellen? — kérdezte megdöbbenve Carlo di Gamba. — Hisz az kész esztelenség...

— A haditerv olyan, hogy az a legnagyobb vakmerőséget is igazolja.

— És mi volna most az én szerepem?

— Előbb az enyémmel kell tisztába jönnie. Engem tehát azért küldtek ki, hogy a terepviszonyokat kitanulmányozzam. Én azonban jóformán meg sem mozdulhatok. A határon átengedtek ugyan, de az okmányaimat olyan tüzetesen megvizsgálták, hogy én azonnal észrevettem, hogy gyanus vagyok a szemükben. Azért mégis szabad utazást engedtek nekem, de én már Pólába való megérkezésemkor észrevettem, hogy titkos rendőrök megfigyelnek. Most is állandó titkos felügyelet alatt állok, de igyekszem elkerülni gyanujukat és még a Rivára sem igen megyek sétálni, mert onnan az arzenálba lehet látni, nem hogy még az arzenálba mennék. Már pedig nekem okvetlenül meg kell tudnom mindent az arzenálról és az erődökről. És itt kezdődik az ön szerepe. Ön tiszték-

kel érintkezik, eljár tisztek családjaihoz és így már eddig is sok mindent tudhat, ami számunkra hasznos lehet és még többet tudhat meg, ha ezt célul tűzi ki maga elé... És ez önnek hazafias kötelessége, amelynek teljesítése alól, amint én önt Barzini szavai után ösmerem, ön nem is fogja magát kivonni...

Di Gamba szótlanul hallgatta végig a nő beszédét, majd idegesen fel és alá sétált a szobában. Nem felelt rögtön, csak hosszas gondolkodás után :

— Kisasszony, az ön szavai nemcsak hogy megleptek, de egyenesen megdöbbenetettek is. Igaz van, jó hazafi vagyok, aki az életemet sem sajnáltam kockára tenni hazám érdekeiért... De most nem Itália földjén állunk. Most az ellenség vendégszeretetét élvezem, ha akaratlanul is és férfiui becsületszavam köt ahoz, hogy a menekülést meg sem kísérem. Igaz ugyan, hogyha csak a szavak külső értékét veszem, az adott szó engem csak arra kötelez, hogy szökési kísérletet ne tegyek. Ez pedig, amit ön ajánl, nem szökés. Nem szökés, de sokkal rettentőbb annál. A vendéglátó házáat kellene kikémlelnem. A házáat és az erősségét... Kisasszony, ez sokkal komolyabb kérdés, semhogy erre azonnal válaszolhatnék. Ezt meg kell fontolnom magamban — önmagam kedvéért. Meg kell engednie, hogy a végleges válaszzal holnap reggelig adósa maradjak...

Carlo di Gamba ezután már csak rövid ideig maradt Mária szobájában és miután elbucsuzott tőle, még sokáig sétált magányosan a Riván.

Lelkében erős vivódás ment végbe. Az érzései és gondolatai csak lassan bontakoztak ki és forró homlokának jól esett a tavaszi éjszaka párás, hűvös tengeri levegője meg az a végtelen csend, amely az alvó városra borult.

A vakmerő támadásra gondolt. Mi lehet az? Tengeralatti hajók támadják meg Pólát... Szárazföldről akarják csapatokkal elárasztani... Neki, mint jó olasznak, örülnie kellene annak, hogy az ellenség legfontosabb stratégiai pontja, egyetlen hadi kikötője elesik... De mégsem tud örülni ennek. Évára gondolt. És amikor képzeletében már hallotta az olasz ágyuk bömbölését, már látta az olasz gránátok robbanását, szinte elszorult a szive, mert nem tudott megszabadulni attól a gondolatától, hogy hátha egy löveg Éváék házáat is találja. Nem elég, hogy az apjának is ő volt talán a gyilkosa, most még Éváé is ő legyen?... Hogy értesítheti Évát a közelgő veszedelemről? De mit fog ehez Éva szólni? Nem árulja el a katonai parancsnoknak az ő értesítését? És mit fog Éva róla gondolni, aki még most is, itt is, az ellenséggel konspirál? Itt is, most is, amikor pedig az ő vendégszeretetüket élvezzi, amikor a szive már nem-

csak hálával van tele, hanem az áradó boldog, de bánatos szerelemmel is... És tényleg hazafias kötelessége neki elárulni ezt a várost? A hazája érdeke-e ez a vakmerő kaland, amely esetleg mindkét félre csak katasztrófát jelent? És az ő szíve tényleg csak hazafisággal van most tele és a szívének csakis ezt az érzését ösmeri el ő maga is a szív legnemesebb érzésének? Nem, nem, most már önmagának is be kell látnia, hogy itt a haza állítólagos érdekeit félre kell vetnie és most már csak a szív nemesebb érzéseire hallgathat, amely azt diktálja, hogy vigyázzon erre a városra, amelyben az a nő alussza most édes álmát, aki ő előtt több és drágább, mint a haza... Hogy ez nem férfias vonás benne? Hát csak az a férfiúi erény, amelyhez vér tapad, mindig csak vér és vér és vér...? Nem, ezerszer inkább az az igazi férfias érzés, amely a szeretett nőt meg akarja védeni, amely mindenhez, ami a szeretett nőre emlékeztet, gyöngédséget sugall?... Nem százezerszer inkább férfiúi erény a gyengék megvédése, mint az alattomos támadás?...

Amikor nagysokára hazatért, a szalonban szerette volna megcsókolni azt a kis perzsa szőnyeget, amely Éva szobái felé vezetett és amelyre az ő apró, gyönyörű kis lábai ma is tapodtak...

Mielőtt lefeküdt, még elszivott néhány cigarettát, de az álom csak nem akart szemére jönni.

Nyugtalanul hánykolódott ágyában, a párnáit szinte tüzelni érezte és zavaros, kusza gondolatok rajzot-tak végig agyában.

Már kora reggel felöltözködött és egyenesen a szállóba sietett.

Mária is ébren volt már.

Di Gamba komolyan lépett be a szobájába.

— Kisasszony — kezdte szavait rögtön az üdvözlések után — alaposan meghánytam-vetettem a dolgot s arra az elhatározásra jutottam, hogy nem állhatok rendelkezésére. Sőt, ha rossz hazafinak is tart érte, figyelmeztetnem kell önt arra, hogy a várost még ma hagyja el, mert máskülönben a pólai hadparancsnok előtt fel kellene fednem az ön ittlétének igazi okát... Hogy mindezt miért teszem, erre nézve nem adhatok felvilágosítást, de lehet, hogy rövidesen magától rá fog jönni elhatározásom rugóira. Most csak azt mondom újból, hogy még ma utazzék el. Ez esetben, ígérem, senkinek sem árulom el sem az ön igazi nevét, sem igazi szerepét.

...És aznap este Póla zeneértő közönsége kellemetlenül tapasztalta, hogy Ottilia Calimbeni előre hirdetett második hangversenye elmaradt. A művésznő ekkor már messze járt Pólától...

XV. FEJEZET.

A csodatükör.

A pólai kikötő lámpáinak fénykoszoruja körülövezte a várost és visszfénye ott rezgett a sötét, bársonyos tengeren. Az utcákon már kihalt az élet, a kaszárnyák ablakai sötéten meredtek az éjszakába és csak olykor-olykor hangzott fel egy-egy őrjárat kemény lépteinek kopogása a kövezeten.

Éva meggyújtotta a nagy orosz szamovár alatt a spirituszt és ismét visszaült a karosszékre. Carlo szótlanul követte szemével harmónikus mozgatait, majd csöndesen megszólalt:

— Egy biztató szót mondjon csak Évácska! Csak azt, hogy remélhetek, hogy nem kell feladnom minden bizodalmamat, hogy küzdhetek és a küzdelmem nem lesz hiábavaló.

Éva elmélyedve nézett maga elé és halkán felelt:

— Nem tudok határozott választ adni. Őszintén akarok magával beszélni, de én magam sem vagyok tisztában önmagammal. A váratlan csapás egyszerre összekuszálta az idegeimet, az érzéseimet, a gondolatvilágomat és ez a lelki vihar még nem ült el végképpen. Érzem, hogy a lelkem most olyan, mint az orkánok után a tenger, amelynek felszine már csöndes és nyugodt, de a tenger mélyében még ideges, tétova, széjjelfutó hullámok gyűrűznek... A vihar első nagy percei már elmultak lelkemben, de nem tudom még, mit fogok érezni a nagy fájdalmak lecsillapodása után. Mert — ó, az emberi sziv milyen hálátlan — már magam is érzem, hogy a fájdalmak csillapodnak... A bánat hullámverése mind kisebb és kisebb lesz, mint amikor a part felé futó hullámok újabb hullámokkal találkoznak, amelyek a part felől haladnak a tenger felé... A két hullám összeverődik és — mind a kettőnek gyengébb lesz az ereje...

— És ez a másik hullám? — kérdezte bátoritanul Carlo.

— Megigérttem Carlo, hogy őszinte leszek. A bánat hullámverése megtörik újabb hullámokon, amelyek maga felől áradnak felém, a melyek csöndesen siklanak, amelyek színesek és szépek, amelyek gyöngéden, lágyan közelednek felém, de amelyek azért erősek és amelyeken szívesen rin-

gatózik az én elfáradt, meggyötört, magára maradt lelkem...

Carlo úgy érezte, hogy elszorul a szíve. Lassan, meghatottan lehajolt Éva hófehér kezéhez és mélyen megindulva megcsókolta :

— Köszönöm Évácska, köszönöm...

Éva nem vonta vissza a kezét. Lecsukott szemmel türte, hogy a férfi forró ajka kezére tapadjon. Majd hirtelen felállott és a szamovárhoz sietett, amelyben már buzogva forrott a víz.

Ebben a pillanatban kopogás hallatszott és a nagy fehér szárnyas ajtón Wirth, az öreg tengerész-mérnök lépett be.

— Jó estét, jó estét! — mondta szapora beszédével. — Ilyen kis lányoknak már aludni kellene ilyenkor, hiszen már éjfélre jár az idő! Amint a ház előtt elmentem, kivilágított ablakokat láttam, hát gondoltam, feljövök és lefektetem a kis babát! Nem is megyek el addig, amíg a kis Évácska be nem bujik csipkés lányágyába!

— De előbb iszik velünk egy csésze teát! — mondta Éva és már mosolygott is egy kissé. — A szamovárban már forr is a víz!

— Egy csésze teát sohasem utasítok vissza, különösen ilyen csipős, hűvös éjszakán nem, amikor még jó utam van az arzenálig. Mert ma éjjel én vagyok az inspekciós mérnök és még jó

ideig ébren kell lennem, hogy őrködjem a kikötőre... no meg a kis Évácska életére!

Wirth nevetett és Éva teás csészéket rakott a kis asztalra. Az aranycsillogású tea még gőzölgött és Wirth tréfásan megfenyegette ujjával a fekete ruhás gyönyörű leányt:

— Sejtem ugyan, hogy ez a csésze tea megvesztegetés akar lenni, hogy még egy kis éjszakai föntmaradást engedélyezzek. Hát nem bánom. A lefekvés idejét meghosszabbítom addig, amíg a tea el nem fogy! De soká nem tarthat ez az engedély sem, mert pont éjféltizenkét órára már ott kell lennem az arzenál inspekciós szobájában.

Wirth szemmel láthatólag valami derüesebb jókedvet igyekezett varázsolni a szomorú házba. Beszélgettek, az öreg mérnök tréfás epizódokat mondott el életéből és kedves keserőséggel emlékezett meg mellőztetéséről, amely tengerész-mérnöki pályáján érte. Amikor a csésze tea elfogyott és Éva újból teát akart beönteni Wirth csészéjébe, hevesen tiltakozott ellene.

— Megvesztegetni is csak egyszer lehet az embert. A kis babának le kell feküdni... Nem fogok ugyan az ágya mellett altató dalt énekelni, hogy tente, tente, tentuja, aludj, aludj babuska, de a kis Évácskának most már ágyába kell bujnia... Egy-kettő, mert nincs pardon.

Évácska szomorú mosollyal fogadott szót és rövid bucsu után visszavonult szobájába. Wirth is vette sapkáját és pár pillanat múlva már az arzenál felé bandukolt.

Carlo még rágyújtott egy cigarettára, kinyitotta az ablakot és kikönyökölve rajta, belebámult a gyönyörű tavaszi éjszakába.

A város csendesen terült el lábai alatt. A házak ablakai már talán seholse voltak kivilágítva és csak az utcai lámpák fénykoszoruja ragyogott.

A város aludt. Nyugodtan és békén. Senki sem sejtette, hogy amig az álom tart, a halál órája közeledik a város felé. A halál, amely ott leselkedett már az olasz hajók ágyuinak torkában.

Olaszország érezte, hogy a háboru sorsa már szinte véglegesen eldőlt. A szárazföldön jóidőre gondolni sem lehetett újabb összecsapásról, az olasz flotta pedig jóformán teljesen meg volt semmisítve. Itália egyedüli reménysége már csak abban állott, hogy a megmaradt csatahajóival egy vakmerő tengeri támadással kicsikarja Ausztria-Magyarország kezéből az Adria feletti korlátlan uralmat. Csendben, szinte titokban felszerelték a középtengeri flotta tartalék hajóit, amelyet megerősítettek a lissai csatából megmenekült csatahajókkal és azokkal a gyorsjáratu cirkálókkal, amelyek az osztrák és magyar flotta külföldi hajóit

elfogták és kiegészítették még ezekkel az átszerelt hajókkal, amelyek fölött most már olasz lobogó lengett. Ez a válogatott hajókból álló pompás flottila egy márciusi éjszakán ki is indult Speziából. Az ágyuk már az induláskor meg voltak töltve és a kis hajóraj éjjel-nappal teljes gőzzel haladt előre.

Két nap mulva már elérték az Adriát.

Montecuccoli győztes flottájának megsérült hajói Lissában, Teodóban és Zarában vesztegeltek, ahol sérüléseiket javígtatták, a harci épségben maradt hajók pedig két részre oszolva, az egyik raj Venezia előtt horgonyozott, a másik raj pedig az Adrián cirkált. Az ellenség tengeri támadásától a lissai ütközet óta ugyan már nem kellett tartani, de azért Montecuccoli nem akarta teljesen védtelenül hagyni az Adriát.

A vakmerő kis olasz flotta utjáról semmit sem tudtak az osztrák és magyar hadvezetőségben. Még a lehetőségéről sem gondoltak, mert hiszen ekkora vakmerőséget még feltételezni sem lehetett, hogy pár gyenge vértezetű hajó megkísérelje azt, hogy bemerészkedjék arra a tengerre, amelyen az ellenség győztes flottája az ur.

Az olasz hajók pedig éjjel-nappal teljes gőzzel haladtak előre az Adria olasz partjai mentén. A kis hajóraj legénysége csupa elszánt emberből állott, akik, élükön Chiari ellentengernaggyal, halálra

készen szállottak hajóra. Jól tudták, hogy Olaszország minden reménysége most ő bennük van és ez még jobban megacélozta elszántságukat. S az a gondolat, hogy az utolsó percben az ő vállalkozásuktól függ a győzelmi serpenyőnek Itália javára való billentése, vagy Itália teljes veresége, — emberfeletti erőt kölcsönzött mindnyájuknak. Mert azzal valamennyien tisztában voltak, hogy ha az utolsó pillanatban vakmerő győzelmet mutathatnak fel, olyan győzelmet, amely az ellenséget legérzékenyebb oldalán sujtja, ez alkalmas lesz arra, hogy békekötés esetén előnyöket biztosítson Itáliának.

Andolfatto-Fortunato Mária, ha hirtelenül kellett is Pólából távoznia, mégis fontos felvilágosításokkal tudott szolgálni, amelyeket a haditervben mind figyelembe is vettek.

A terv az volt: Pólát, az osztrák és magyar hadikikötőt, amely most jóformán egész védtelen, egy éjjeli támadással elfoglalni. Olasz oldalról jól tudták, hogy az ellenség, három győzelme után, már teljességgel befejezettnek véli az egész hadviselést és még csak fel sem tételezi, hogy többszörösen legyőzött ellenfele, kinek flottáját megsemmisítették, Póláig eljuthasson és támadást kíséreljen meg ellene. Ezzel az eshetőséggel nem számoltak, ami világosan kitűnik abból is, hogy az osztrák és magyar hajóraj most is távol van hadi-kikötőjétől.

Eloltott lámpákkal haladt előre a kis olasz flotta.

Az ellenséget mindvégig sikerült kikerülniök és észrevétlenül jutottak fel az Adria északi széléig. Már Anconát is elhagyták és messze kint jártak a tengeren. A távolból fel-felvillant olykor a pólai világítótorony körbenforgó fénycsóvája és a hold nélküli sötét éjszakában az olasz hajóraj zajtalanul haladt el a Brioni-szigetek erősítése mellett.

Csak amikor már az olasz hajók elvonultak, vették észre a szigetek jelző-állomásán, hogy egy pár hajóból álló flottila Póla felé tart. Csak valami sötétebb-szürke gomolyagnak tetszett az egész kis hajóraj és bár lámpái el voltak oltva, a jelző-állomás semmi különöset sem talált ezen. Az ellenség hajóira nem is gondoltak. Hogy juthatna fel ide az ellenség, amikor ellenség már — nincs is... Ha pedig volna is, már kaptak volna előbb is jelentést arról, hogy az Adrián ellenséges hajók tartózkodnak.

A Brioni-szigetek jelző-állomásán az inspekciós altiszt, aki a már elvonult kis hajórajt észrevette, a Veneziában állomásozó flotta egyik hazatérő részét sejtette a hajókban. Még nyugodtan és kényelmesen rágyújtott kis tengerészpipájára és azután közömbösen és kissé álmosan megadta a jelzést Pólába, hogy néhány hadihajó elhaladt a szigetek mentén...

A pólai arzenál jelző-állomásának belső tiszt szobájában ott ültek cigarettázva és beszélgetve az inspekciós tisztek és tengerészmérnökök. Egyik-másiknak kardja le volt csatolva és a szolgálati asztal mellett kényelmesen poharazgattak. Előttük három csillagos konyakos üvegek, szalmafonatos maraszkinós palackok állottak és a kis szobában kékes füstfelhőcskék uszkáltak a menyezet felé.

Az öreg Wirth, az inspekciós főmérnök éppen Halaskuthy báróról beszélt és az árván maradt szép szőke Éváról.

— Szegény kis Éva, azon a fényes bálon, a budapesti tisztikaszinóban bizony nem gondolta még, hogy tizenkét órán belül már árva lesz. Amikor megérkeztünk Pólába — én hoztam le a kicsikét a hajnali gyorsvonattal — még vigan sietett haza, hogy egy félóra mulva, a szörnyű hír hallatára ájultan essen a karjaim közé...

— Nono, azért nem kell olyan nagyon érzékenykedni! — mondta könnyedén és kissé gúnyosan egy fiatal sorhajóhadnagy. — Az a fogoly olasz tűzértiszt majd csak megvigasztalja és ki tudja, mához egy évre már egészen helyre kis asszonyka lehet belőle.

— Apropos! — szólt közbe egy zászlós. — Azt hallottam, hogy az az olasz tiszt át akar lépni az osztrák állampolgárok sorába. Ugy látszik, a

mi fogságunk még sem lehet valami túlságosan szigorú, ha egy olasz tiszt örök életére fogságban kíván maradni — egy szép pólai nő fogságában.

— Én azt is hallottam, hogy be akar lépni az osztrák tüzérségbe — mondta Castellani fregátkapitány.

— Persze, hogy elvehesse feleségül a kis Halaskuthy Éva bárónőt, biztos állásra is van szüksége.

— Oh, odáig még nem jutott a dolog! — szólalt meg most újra az öreg Wirth. — Szó volt minderről, de Éva nem fogadta el az olasz tiszt kezét. Gyűlöli az olaszokat és mindenben apja gyilkosát látja.

— Az idő majd ezen is segíteni fog! — mondta szomoru mosollyal a fregátkapitány. — Az idő mindenben segít. Az idő minden ellentétet elsimit. . . Én is tudnék erről egyet-mást mondani. . .

— Bárcsak úgy lenne! Az olasz tüzértiszt derék embernek látszik. Becsületesnek, őszintének, talpig férfiúnak. . . Bizony, boldog volnék, ha a kis Éva ilyen egész férfiúnak lenne a felesége, akire nyugodtan bízhatja életét és boldogságát. . .

— Már megint elérzékenykedett! — mondta a fiatal sorhajóhadnagy. — Így elérzékenykedni csak mérnökök tudnak, ha mindjárt egyenruha is van rajtuk és tengerésmérnököknek is hívják őket. . .

— Nono! Nem kell azért úgy lenézni a tengerészmérnököket! — intette meg tréfásan a fregátkapitány, aki hirtelen elhallgatott és az ajtóra nézett.

Fején matrózsipkával, teljes fegyverzetben egy tengerész altiszt jelent meg az ajtóban, aki mereven tisztelgett és gépiesen ledarálva a szokat, kemény hangsúlyozással, de közömbösen mondta:

— Jelentem alásan, hogy a Brioni szigetek egy flottilát jelentenek, amely a kikötő felé tart.

A tisztek ijedten ugráltak fel az asztal mellől. A fregátkapitány arcán is meglátszott a rémület, de azért nyugodtan kérdezte:

— Milyen flottilát?

— A veneziai flottánk egy részét.

— Jelezték már az erődök?

Ebben a pillanatban egy másik altiszt lépett be a tiszti szobába és jelentette:

— Az erődök éppen most jelezték, hogy a flottila már elhaladt.

A fregátkapitány homlokán verejtékcseppek jelentek meg, de azért teljes nyugalommal intett, hogy az altisztek távozhatnak.

Amikor az ajtó betevődött a két tengerész altiszt mögött, a fregátkapitány halálsápadt arccal fordult a tisztekhez:

— Uraim, ez nem a veneziai hajórajunk. Az admirális éjfélt tizenkét órakor feladott drótnélküli távirata erről semmit sem szól, már pedig a veneziai parancsnokságnak ezt jeleznie kellett volna.

Pár pillanatig nyomasztó csönd támadt. Végre újból megszólalt a fregátkapitány és hangja most már rémült és lélektelen volt:

— Ez csak ellenséges flotta lehet.

A tisztek a rémülettől szinte dermedten állottak ott. Egyikük sem tudott egy szót sem szólni. Agyukon hirtelen átvillant teljes védtelenségük érzete és ez valósággal némává tette őket és eltörölte öntudatukat. Itt nem használ már semmit sem a személyes bátorság, sem az ügyes taktika... Itt már semmi sem használ... Az ellenség meglepetésszerű vakmerő támadásával teljesen készületlenül találta őket és most a legcsekélyebb ellentállás nélkül bevonulhat a kikötőbe, ott halomra bombázhatja az arzenált, a várost és mire a helyőrséget és az erődöket fellármázhatják, már ő a helyzet ura...

A fregátkapitány kétségbeesetten roskadt egy székbe és megsemmisülve mondotta:

— Az erődök tűzvonala előtt már elhaladtak, hajóink nincsenek... Végünk van!

Az öreg Wirth ezalatt nyugodtan nézett ki az ablakon, amelyen már behatolt a szobába a

hajnali pirkadás rózsaszínű és lilás világossága. És mialatt körülötte kemény, harcedzett tengerészek fejüket vesztve siráncokztak, ő csöndesen, mintha ez az izgalom a legkevésbé sem érdekelné, lecsavarta a tiszti szoba villamos lámpáit és nyugodtan így szólt:

— Az a szerencsénk, hogy már erősen világosodik.

Azzal leült a nagy íróasztalhoz, amely ott állott az ablak mellett és mégegyszer kitekintett a szabadba. Az égen apró felhőcskék usztak, amelyek olyanok voltak, mintha láthatatlan kezecskék rózsaszínű rózsaszirmokkal hintették volna tele a menybóltot; a tenger halkan és lágyan ringott, apró lilás fodrok övezték a partok mentén, mintha aranysegélyű csipkés selyempongyola volna reáterítve; ott messze pedig, a kétezeresztendősi ódon aréna magas kőpárkányain már könnyed napsugarak játszadoztak...

Az öreg Wirth csöndesen mosolygott őszes bajusza alatt:

— Ezért vagyunk mink itt, mérnökök! — mondta halkan, minden önteltség nélkül és azzal felhajtotta az ablak mellett álló íróasztal tetejét.

A tisztek idegesen csoportosultak köréje. Egyik sem szólt egy szót sem, de érezték, hogy az egész város, sőt az egész osztrák és magyar

flotta most ennek a szürke mérnöknek a kezében van.

Amint az amerikai íróasztal redőnye felgördült, egyszerre kitünt, hogy ez az óriási íróasztal tulajdonképpen egy hatalmas tükör, amelyre felülről egy ördögös szerkezettel, amely hasonló a tenger alatti naszádok csőtükréhez és vetítőlencséihez, az öböl bejáratának képe vetődik. A nagy tükrön tisztán látható volt a tengerbe kinyuló két földnyelv képe és közötté a csendes, hullámtalan tenger. A tükrön, bizonyos helyeken, szinte láncsorban, apró, de mély bevágások voltak, amelyekkel egy irányban, a tükör keretének alsó részén villamos vezeték gombjainak sora volt elhelyezve, mint a zongorán a billentyűk.

Wirth feszült figyelemmel nézte a tükörré vetődő képet.

Ő is érezte, hogy nagy pillanat előtt áll. Életének legnagyobb pillanata előtt. És mialatt az íróasztal nagy tükörlapja fölé hajolt, hirtelen átszáguldott agyán egész élete, ifju éveinek ideg-morzsoló munkája, későbbi örökös gyötrő küzdelme az érvényesülésért, mellőztetése a hadseregben, az a gúnyos fölényesség, amellyel a kombattáns tiszték állandóan viseltettek vele szemben, az ő szürke, szintelen élete, amely örökös hétköznapi napokból állott és úgy érezte, hogy e nagy pilla-

natban most hangosabban és erősebben dobog a szive, minthogyha lezárt ajkai helyett most az akarná elmondani, a tisztek fülébe harsogni, hogy ime most mégis az ő kezében van az egész kikötő, az egész város, sőt az egész flotta sorsa...

A tükörben most hirtelen egy hajó képe jelent meg kicsinyítve.

A tisztek izgatottan hajoltak a tükör felé, de ő intett, hogy vonuljanak hátrább.

Szemét le nem vette egy pillanatra sem a tükörről és megfeszített figyelemmel nézte, hogy a sima üveglapon mint halad előre a hajó, amely mögött most egyszerre több vizióriás képe is feltűnt.

Kezének egyik ujját most lassan, óvatosan és oly elővigyázattal tette az egyik villamos gombra, mintha a hajókról láthatnák az ő mozdulatait.

Az első hajó éppen a tükörnek egyik bevágása fölött haladt el.

Ebben a pillanatban megnyomta a gombot.

A tiszti szoba ablakain keresztül nem lehetett odalátni a tengernek arra a részére, ahol most a hajó haladt és csak a tükörben volt látható, amint a tengerből hirtelen lángok csapnak ki, a viz feltornyosul és a hullámokkal együtt a hajó is a magasba emelkedik, hogy a következő pillanatban örökre eltűnjön a hullámsirban.

A földet és eget megrengető robbanás zaja csak most ért ide, a jelző-állomás tisztí szobájába, ahol a tisztek elfehéredett arccal állották körül az íróasztalt.

A kikötő bejárójánál egy tengeralatti akna robbant fel, amelyet innen, a távoli kis szobából elektromos uton sütöttek el.

De ebben a pillanatban az öreg Wirth keze már egy másik villamos gombot nyomott meg. És ez az egyetlen ujjnyomás egy másik vakmerő olasz hajó halálát jelentette.

A fregátkapitány most odalépett Wirth közvetlen közelébe és vele együtt nézte a tükör vetített képeit. Tisztán lehetett látni, amint az olasz hajók e váratlan támadástól megzavarodva, ijedten vissza akartak fordulni. Egyik-másik már meg is fordult, de manővrozás közben elhaladtak a tükör bevágásai előtt.

Az öreg Wirth ujjai egymásután nyomták meg a villamos gombokat és pár pillanat múlva bömbölő robbanások lármája csapott be a szobába. De ekkor már újabb két olasz hajó tűnt el nyomtalanul a tükörrre vetített képről.

A többi olasz hajó ekkor már teljes gőzzel igyekezett a nyílt tenger felé. De most hirtelen megszólaltak a rejtett szárazföldi ütegek is és egymásután bömbölve, zúgva, dörögve, rettenetes

kórusba törtek ki. A távolból pedig már idehallatszottak a Brioni szigetek erősítéseinek ágyudörgései is...

A fregátkapitány arca még halottfehér volt, amikor újból odalépett az öreg Wirthhez és szótlanul, de erősen és melegen megszorította az öreg mérnök kezét...

Másnap szokatlanul hosszan zúgtak a Madonna del' Mare templom harangjai.

Az olasz hajók halottait temették egy közös, óriási sirba, a tábori pap segédlete mellett.

A ciprusokkal és szomorufűzekkel szegélyezett temető egy másik részén pedig egy másik pap egy magányos sirt szentelt be. Ő maga is el volt fogódva és nem tudta visszafojtani könnyeit. Hőst temetett ő is. A hősofknél is nagyobb embert. Lángészt!

A sir mellett olasz katonák állottak, fogoly tisztek. Köztük Carlo di Gamba is ott állott és mellette egy gyászruhás, szőkehaju nő, Halaskuthy Éva bárónő.

Az egyszerű, szegényes kereszten, amely két fadarabból volt fejfának összetákolva ez az egy szó állott:

Marconi.

XVI. FEJEZET.

Akik elkerülik Veneziát.

Az egész ház boldog izgalommal volt tele.

Az ifju párt várták, akik most vannak oda a templomban. Mint vőlegény és menyasszony mentek el és mint férj és feleség fognak visszatérni.

A magnóliafák, olajbokrok és babérfák viráguk teljében állottak a gyönyörű parkban és a kábitó virágillat beözönlött a nyitott ablakokon. Már másodszor virítanak azóta, hogy a szép Éva ott ült alattuk avval a fiatal fogoly olasz tiszttel és most, a gyönyörű május hónapban szinte a fák is megrészegedtek saját illatuktól...

A hegy kanyargó utcáin most két elegáns fogat robogott végig és megállott a ház előtt. Az első kocsiból gyönyörű szép fiatal szőke nő szállott ki, aki olyan volt fehér ruhájában, mint valami földreszállott csodaszép álom és mellette egy daliás közös-hadseregbeli tüzérszázados. Halaskuthy Éva

bárónő és Carlo di Gamba, most már az osztrák-magyar hadsereg tüzérszázadosa. A második kocsi-ból Castellani lépett ki, most már sorhajókapitányi egyenruhában és az öreg Wirth, akin admirálsi rangot jelző tengerézmérnöki egyenruha diszlett és mellén a Szent István rend jelvénye csillogott. Őt is elérte az elismerés, a boldogság és az uralkodó kegye soron kívül az arzenális mérnöki főparancsnokává nevezte ki.

Carlo di Gamba asszony — mert most már az volt a szép szőke Éva — sietve haladt fel a lépcsőn, férje karján és az öreg Wirth tréfásan megfenyegette:

— Évácska, ha így szalad, én utól nem érem soha... Inkább máris visszafordulok!

Éva megállott:

— Wirth bácsi, mi a boldogság után futunk! — mondta nevetve.

De aztán hirtelen visszafordult, Wirth elé sietett és megcirógatta az öreg őszes szakállát:

— De ugy-e excellenciád nem neheztel meg azért, hogy én még mindig csak Wirth bácsinak szólítom?

— Azért haragszom meg, ha excellenciádnak szólítasz! — felelte tréfás dohogással Wirth.

Amig a férfiak a dohányzóban cigarettára gyújtottak, Éva visszavonult és sietve átöltözködött.

A szomszédos étkező-teremben ezalatt már terítették az inasok és amire Éva visszatért, már be is vonulhattak a terített asztal mellé.

Csak négyen ültek az asztal mellett. Az ifju pár és a két tanu. Évának határozott kívánsága volt, hogy az esküvőt csendben tartsák meg, minden pompa nélkül és Carlo szívesen engedett Éva kívánságának, mert ő sem tartotta időszerűnek, sem a nagy ceremóniát, sem a nagy lakodalmi lakomát. Ugy is az esküvő után, már az első délutáni gyorsvonattal elutazni szándékoztak és nem akarták magukat kitenni a fárasztó üdvözléseknek. Csak amikor nászutjokról visszatérnek, fog-nak megjelenni a nyilvánosság előtt mint férj és feleség.

Az ebéd, bár csak négy személynek készült, pompás és sok fogásu volt, a legjobb hangulatban folyt le. Felköszöntők is hangzottak el az ifju párra és Wirth itt tanubizonyságát adta annak, hogy nemcsak kitűnő mérnök, de pompás alkalmi szónok is.

Feketekávé mellett, cigarettázás közben Castellani szóba hozta a nászut kérdését is.

— Miért akartok ti mindenáron vasuton menni Veneziába? — kérdezte tréfásan. — Talán csak nem féltek a tengertől? Neked Éva, egy tengerésztiszt lányának nem szabad a tengertől félni!

— Ó, mi nem megyünk Veneziába! — mondta komolyan Éva. — Mi Párisba megyünk.

— Nem mentek Veneziába? — kérdezte Castellani. — Nem hiszek a fülemnek. Egy fiatal házaspár, aki nászutra nem a lagunák városába megy...

— Nem, mi nem megyünk Veneziába! — ismételte Carlo di Gamba.

— És ugyan miért nem mentek? — kérdezte ingerkedve Castellani.

Most Éva felelt újból:

— Carlo irántam való tapintatosságból és gyöngédségből lemondott erről. Venezia nekem gyászos emlékeket jelent... Ki tudja, talán éppen ott, ahol hajónk elhalad a tengeren, alattunk nyugszik az én drága apám a hideg hullámsirban... Én ott a lagunák városában mindenütt az én drága apámat látnám és minden érzésem csak egyetlen egy nagy vád lenne Venezia ellen...

Carlo komoran nézett maga elé:

— És még valami oka van annak, hogy mi nem megyünk Veneziába. Éva meg akar kimélni engem egy kinos látványtól. Amikor én utoljára Veneziában voltam, akkor még mindenütt olasz lobogó lengett a házakon, palotákon és a sárkányölő oszlopán... Most — a háboru befejeztével, a békekötés után is még — osztrák lobogót lenget

Veneziában a szél... És ez a látvány kinos volna nekem még most is, bárha most már a ti hadseregeteknek vagyok tagja testestől, lelkestől, olyan kapoccsal hozzátok fűzve, amely minden királyi és császári eskünél is erősebb...

És Carlo gyöngéden, szerelmesen nézett Évára, aki most könnyedén elpirult.

— Ezért nem megyünk mink Veneziába, se most, se soha ebben az életben! — mondta ismét komoran Carlo.

Pár pillanat múlva az inas táviratot hozott be ezüst tálcán. A távirat már Carlo di Gambának és feleségének volt címezve. Barzini küldte Londonból:

Boldog vagyok, hogy az események után is még barátodnak ösmersz. Én mindenkor büszke leszek, hogy egy olyan igazi férfit, mint te, barátomnak mondhatok. Házasságotokhoz örök boldogságot kívánok, bár azt hiszem, a ti frigyeteknél fölösleges minden jókívánság. Akik annyira szeretik egymást, azokat az Isten is csak szeretheti.

Megleptelek volna benneteket, de Londonba kellett sietnem. Az angol-német feszültség ide kergetett. Háborút érzek a levegőben és nekem már örökös végzetem, hogy mindig legyenek háborúk és én mindegyiknél ott legyek.

Luigi Barzini.

Wirth és Castellani csodálkozva néztek di Gambára :

— Hát Barzini honnan tudja, hogy ti meg-nőszültetek ?

— Ő az egyetlen, akivel előre tudattam, — felelte Carlo.

Veneziáról többé nem esett szó.

Röviddel a feketekávé után újból megjelent a két fogat a ház előtt, hogy a fiatal párt a vasuti állomáshoz röpitse. Wirth és Castellani hozzájuk szegődtek kíséretül.

A vonat már indulásra készen állott a pályaudvaron, amikor kiértek. Wirth titokban örült is ennek, mert így a bucsuzás nem lesz hosszú és legalább nem kell attól félnie, hogy válás közben elérzékenykedik és a könnyei is ki találnak csordulni. Mert igaz ugyan, hogy csak rövid időre válik meg Évácskától, akit ő, a vén agglegény szinte szülői szeretettel rajong körül, — de ez a pár hét is hosszú idő, ha az ember maga éli át, és főleg ha még előtte, és nem utána vagyunk...

Éva így is nyakába borult, megölelte, megcsókolta és az arzenális komoly parancsnoka úgy érezte, hogy a sirás már fojtogatja a torkát... Szerencséjére ekkor Carlo is odalépett hozzá és férfiasan kezet szorított vele és Castellanival, majd a fiatal pár sietve beszállott a vasuti fülkébe...

A mozdony éleset fütttyentett és a vonat lassan, de egyre növekedő gyorsasággal megindult, hogy nemsokára eltűnjön az erdős hegyek mögött. . .

Castellani és Wirth ott állottak még a perironon. A sorhajókapitány mosolyogva nézett a vonat után, amelynek egyik fülkájából egy gyönyörű szőke női fej és egy érdekes hollóhaju férfiarc nézett vissza. . . Wirth pedig, amint a sirást egyre közeledni érezte, hirtelen kirántotta zsebéből a zsebkendőjét, hogy a távozók után lengesse. . . De ebben a pillanatban eszébe jutott, hogy fehér zsebkendője messziről olyannak látszhat, mint egy békelobogó és ez Carloban fájó emlékeket keltet. . . Hát sietve elrejtette a zsebkendőt és csak a kezével integetett utánuk. . .

De amikor a vonat utolsó kocsija is eltűnt a fák mögött, újból elővette a zsebkendőt és színlelt haraggal mondta :

— Ez az átkozott korom és kéményfüst. . .
A szemembe csapódott !

És sietve szoritotta zsebkendőjét a szeméhez.

VÉGE.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MM
K

MMK

Országos Magyar Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár